

Valdkondlik arengukava „Lõimuv Eesti 2020“

LÕIMUV EESTI
2020

Sisukord

Sissejuhatus	3
Hetkeolukord	6
Eesmärgid, meetmed ja indikaatorid aastateks 2014–2020	13
Üldeesmärk.....	13
Alaeesmärk 1	14
Alaeesmärk 2	16
Alaeesmärk 3	18
Teiste arengukavade kaudu elluviidavad lõimumisalased eesmärgid.....	20
Eesmärk 4	20
Eesmärk 5	22
Eesmärk 6	23
Arengukava seos teiste poliitikadokumentide ning läbivate teemadega	26
Arengukava koostamine, juhtimine ja elluviimine, seire ja rahastamine	35
Arengukava koostamine.....	35
Juhtimine ja elluviimine.....	35
Seire ja rahastamine	36
Lisa 1. Arengukavas kasutatavad põhimõisted	38
Lisa 2. „Lõimuv Eesti 2020” koostamisel osalenud isikud.....	40
Lisa 3. Arengukava juhtkomitee ja juhtrühma koosseis, ülesanded ning pädevus.....	41
Lisa 4. Kasutatud allikad.....	44

Sissejuhatus

Valdkondlik arengukava „Lõimuv Eesti 2020” koondab Eesti lõimumispoliitika strateegilised eesmärgid ja nende saavutamise vahendid aastateks 2014–2020, jätkates ja arendades edasi „Eesti lõimumiskava 2008–2013” ja riikliku programmi „Integratsioon Eesti ühiskonnas 2000–2007” alustatud strateegilisi suundumusi ja tegevusi.¹ **Riikliku lõimumispoliitika olemasolu on vajalik Eesti Vabariigi jätkusuutlikkuse tagamiseks ning on üheks eelduseks paljude teiste riiklike strateegiate realiseerumisele.**

Lõimumise all mõistetakse siinses dokumendis ühiskonna kultuurilise, poliitilise ja sotsiaal-majandusliku sidususe suurenemist. Lõimumisprotsessi iseloomustab teadmiste, oskuste ja väärtuste kujunemine, mis panustavad ühiskonna arengusse praktilise koostöö ja vastastikuse avatuse kaudu. Selle tulemusel vähenevad ühiskonnaliikmete keelelis-kultuurilisest taustast ja rahvuslikust kuuluvusest tingitud erinevused ühiskonnaelus osalemisel. Lõimumine teeb võimalikuks ühise jagatud Eesti riigiidentiteedi kujunemise, suurendab inimeste seotustunnet riigi ja teiste ühiskonnaliikmetega, toetab majanduse kasvupotentsiaali ning riigi stabiilsust.

Lõimumine kui sotsiaalne nähtus on oma olemuselt konfliktne, sest püüab ühendada kahte vastandlikku protsessi ühiskonnas – erinevuste säilitamist ja sotsiaalse sidususe suurendamist. Sidususe suurenemine eeldab etniliste erinevuste vähenemist ühiskonna kultuuriliste ja sotsiaalsete gruppide seas, mille tulemusel senised gruppidevahelised piirid muutuvad, kuid ei kao. Lõimumine tähendab ka vähemusgruppide eripärase kultuuri toetamist. Lõimumist tuleb käsitleda ühiskonda tervikuna läbiva protsessina ning loobuda keskendumast keelelisele ja rahvuspõhisele lähenemisele.

Valdkondlik arengukava „Lõimuv Eesti 2020” toetab ühiskonna mitmekultuurilisust ja selle säilitamise väärtustamist ning lähtub Eesti Vabariigi põhiseadusest, mille kohaselt on Eesti riigi ülesanne tagada eesti rahvuse, keele ja kultuuri säilimine ning igaühe õigus oma rahvuskuuluvusele. Kedagi ei tohi diskrimineerida rahvuse, rassi, nahavärvuse, soo, keele, päritolu, usutunnistuse, poliitiliste või muude veendumuste, samuti varalise ja sotsiaalse seisundi või muude asjaolude tõttu. Täpsemini reguleerib võrdset kohtlemist võrdse kohtlemise seadus, mis keelab diskrimineerimise rassi, rahvuse, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuse, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel.² Lisaks riigisisesele regulatsioonile lähtub arengukava ka kohustustest ja eesmärkidest, mille toob kaasa Eesti liikmesus rahvusvahelistes organisatsioonides ning arvestab Euroopa Liidu (EL) tasandil kindlaksmääratud ja kooskõlastatud õigus- ja tegevuspõhimõtete raamistikku.

Arengukavas sätestatud tegevuste **üldeesmärk on sotsiaalselt sidus Eesti ühiskond**, kus erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ning jagavad demokraatlikke väärtusi. Lõimumisprotsessi mitmepoolsest iseloomust tulenevalt tähendab see ka eestikeelsetele püsielanikele ja ühiskonnale tervikuna suunatud lõimumist toetavate tegevuste arvestamist arengukavas. Lõimumispoliitika käsitlemist laiapinnalise ja kogu ühiskonda hõlmava protsessina tähtsustati ka varasemates poliitikasuunistes ja arengukavades, kuid senise lõimumispoliitika peamise sihtrühmana on nähtud valdavalt venekeelseid Eesti püsielanikke, kellel ei ole Eesti

¹ Esimene integratsioonivaldkonna strateegiline dokument oli 1998. aastal Riigikogus vastu võetud „Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohad mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda”.

² Võrdse kohtlemise seadus §1, RT I 2008, 56, 315.

kodakondsust ja kes on valdavalt Vene Föderatsiooni kodanikud või määratlemata kodakondsusega isikud. Tegemist ei ole sisemiselt ühtse sihtrühmaga.³

Euroopa Liidu liikmesus ja tööjõu vaba liikumine, Eesti tööturu ja majanduspoliitika teadmispõhine kujundamine ning hariduse rahvusvahelistumine hoogustab nii sisse- kui ka väljarännet. Kasvav vajadus konkureerida kvaliteetse tööjõu pärast teiste riikidega, samuti Euroopa Liidu regulatsioonide ühtlustav mõju migratsiooni- ja lõimumispoliitikale on toonud esile kasvava vajaduse pöörata tähelepanu ka uussisserändajate kohanemisele ja edasisele lõimumisele ühiskonnas. Kui Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt juhitava talendipoliitika eesmärgiks on hõlbustada targa oskustööjõu tulekut Eestisse ning suurendada tippspetsialistide ja välisüliõpilaste huvi Eesti vastu, siis lõimumispoliitika üks eesmärgi on tagada neile kohanemist ja lõimumist soodustavaid tingimused. Rahvastikuprotsesside taustal on Eesti sotsiaalmajanduslikku arengusse panustavate isikute sisserände soodustamine Eesti tööturu- ja haridusmaastiku lähiaastate võtmeküsimuseks. Ka pikemalt võõrsil olnud Eestist pärit inimesed vajavad tagasipöördumisel tuge ja tähelepanu.

Arvestades Eesti ühiskonna sotsiaal-majanduslikku hetkeolukorda ning alusuuringutest selgunud lõimumispoliitika potentsiaalse sihtrühma mitmekesisust⁴ on **lõimumise valdkonnas võimalik eristada kolme laiemat väljakutset: 1) kogu ühiskonna, sh eestikeelsete püsielanike, avatuse suurendamine ja hoiakute kujundamine lõimumist toetavaks⁵; 2) eesti keelest erineva emakeele ja kultuuriga püsielanike⁶ lõimumise jätkuv toetamine ühiskonnas; 3) uussisserändajate kui kasvava sihtrühma Eesti ühiskonnaga kohanemise ja lõimumise toetamine.**

Käesolevas valdkondlikus arengukavas sisalduvad lõimumistegevused toetavad eri keele- ja kultuuritaustaga inimeste aktiivset osalust sotsiaalselt sidusa ühiskonna kujunemisel. Edukas lõimumisprotsess toimub eeskätt vabatahtliku valiku ja motivatsiooni toel, mida toetab riiklik ja kogukondlik institutsionaalne raamistik, kuhu lisaks avaliku sektori organisatsioonidele, sh kohalikele omavalitsustele, on kaasatud ka erasektori ja kodanikuühiskonna organisatsioonid.

Arengukava koostati ministeeriumite ja rakendusasutuste koostöös, kaasates laialdaselt avalikkust⁷ ning toetudes valdkonna ekspertide arvamustele. Arengukavas sisalduvate lõimumistegevuste kujundamisel lähtuti arusaamast, et poliitika elluviimine peab olema osalus- ja teadmispõhine, toetuma avatud arutelule ning võimalikult paljudele valdkondlikele uuringutele, seiretele ja eksperthinnangutele, samuti Eesti Lõimumiskava 2008–2013 eesmärkide täitmise aruandele, mis

³ Eesti Integratsioonimonitooring 2011 (EIM 2011); Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste ja Sotsiaaluuringute Instituut (TLÜ RASI), 2013.

⁴ Vt lõimklastrite täpsemad kirjeldused, lk 5.

⁵ Tegevussuund hõlmab EIM 2011 ja lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuringu põhjal kõikidesse klastritesse kuuluvaid isikuid.

⁶ Tegevussuund arvestab eelkõige EIM 2011 ja lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuringu põhjal klastritesse E ja D kuuluvaid vähelõimunud püsielanikke.

⁷ Jaanuarist märtsini 2013 toimus Kultuuriministeeriumi eestvedamisel ja valdkonna spetsialisti juhtimisel üle Eesti 15 temaatilist arutelu ligi 300 esindajaga eri sihtrühmadest. Arengukava koostamist toetavana kaasas Poliitikauuringute Keskus Praxis (edaspidi Praxis) Eestis elavad Euroopa Liidu kolmandate riikide kodanikud ja määratlemata kodakondsusega elanikud lõimumisteemalistesse kodanikupaneelidesse Tallinnas, Tartus, Narvas ja Kohtla-Järvel. 2013. aasta sügisel valmis sihtrühma osalusel kaks mahukat uuringut: Balti Uuringute Instituudi (BUI) ja Tallinna Ülikooli (TLÜ) koostöös uuring „Võrdse kohtlemise edendamine: mõjude hindamine, teadlikkus ja poliitikasoovitused” ning Tallinna Ülikooli „Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring“.

Lisaks toimus 28.05.2013 Eesti Rahvusraamatukogus avalikkusele suunatud aruteluseminar, mille sisendit kasutati arengukava meetmete planeerimisel. Arengukava koostamise ettepanek ning lõpptekst olid kommenteerimiseks avaldatud keskkonnas osale.ee. Veebilehe www.integratsioon.ee kaudu oli terve arengukava koostamise protsessi vältel võimalik anda tagasisidet ja sisendit ning samuti on sealt leitav ka kogu info siht- ja sidusrühmade kaasamise kohta.

võtab arvesse ühiskonnas toimunud muutusi, mida hinnati ja uuriti vastavate monitooringute ja uuringute abil.⁸

Lõimumispoliitika on horisontaalse iseloomuga ning hõlmab riigi eelarvestrateegias mitut poliitikavaldkonda, aidates saavutada nende eesmärgi, sealhulgas säilitada eesti keelt ja kultuuri, kindlustada Eesti riigi julgeolekut ning suurendada majanduse konkurentsivõimet. Samal ajal toetavad teiste poliitikavaldkondade tegevused lõimumispoliitika eesmärkide elluviimist. Lõimumise valdkondadeülesuse tõttu panustavad kõnealuse arengukava strateegilise üldeesmärgi saavutamisse ka teised arengukavad, eelkõige Elukestva Õppe Strateegia 2014–2020, Eesti keele arengukava 2011–2017, Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 ja Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava. Seetõttu **jagunevad eesmärgid kaheks:**

- **arengukava käigus saavutatavad eesmärgid;**
- **teiste arengukavade kaudu elluviidavad lõimumisalased eesmärgid.**⁹

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” on aluseks riikliku lõimumispoliitika rakendamisele ja rahastamise planeerimisele aastatel 2014–2020. Arengukava viiakse elu rakendusplaanide kaudu, mis kirjeldavad täpsemalt strateegiliste eesmärkide saavutamiseks vajalikke tegevusi ja vahendeid ning mida uuendatakse igal aastal.

⁸ Eesti Lõimumiskava 2008–2013 käsitlevad uuringud: Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring: uuringu lühikokkuvõtte ja poliitikasoovitused, TLÜ RASI, Tallinn, 2013; Võrdse kohtlemise edendamine ja teadlikkus Eestis, TLÜ RASI, BUI, 2013; Integratsiooni Monitooring 2011, AS Emor, Praxis & Tartu Ülikool, 2012; Tallinn: Kultuuriministeerium. Kallas, K., Mihkelsoo, I. & Kaarin, P., 2012. Lõimuv Eesti 2000–2011 integratsiooni monitooringute analüüs, Balti Uuringute Instituut; Uuringu „Integratsiooni Monitooring 2010” raport, TLÜ RASI, 2010.

⁹ Kirjeldus toodud peatükis „Arengukava seos teiste poliitikadokumentidega”.

Hetkeolukord

Eesti lõimumiskava 2008-2013 tulemused

„Eesti lõimumiskava 2008–2013” seadis eesmärgiks ühiskonna tervikliku integratsiooni demokraatlike väärtuste alusel ning selle märksõnadeks olid võrdsed võimalused, riigiidentiteedi tugevdamine ja rahvuspõhise eraldatuse ületamine, et ergutada kõiki ühiskonnaliikmeid jõukohaselt riigi ja ühiskonna arengusse panustama. Sihiks seati suurendada kõigil tasemetel kontakte ja suhtlust erineva emakeelega inimeste vahel ning vähendada erinevusi kodanikuühendustes ja avalikus sfääris osalemises; vähendada püsivalt määratlemata kodakondsusega isikute osakaalu Eesti elanike hulgas; suurendada eri rahvustest Eesti elanike usaldust üksteise ja Eesti riigi vastu; suurendada inimeste, kelle emakeel ei ole eesti keel, regulaarset info saamist eestikeelse meedia kaudu ning usaldust eestikeelse meedia vastu; vähendada erinevusi tööhõives ja sissetulekutes eri rahvusest töötajate vahel. Oluline eesmärk oli ka eesti keele oskuse parandamine inimeste hulgas, kelle emakeel ei ole eesti keel.

Püstitatud eesmärk vähendada määratlemata kodakondsusega isikute osakaalu Eesti elanike hulgas saavutati, sihtgrupi osakaal rahvastikust vähenes 9%-lt aastal 2007 6,5%-ni¹⁰ aastal 2014. Teiste riikide kodakondsusega¹¹ isikutest on Rahvastikuregistri andmetel kõige suurem hulk Vene Föderatsiooni kodanikke – 94 404 inimest, kellele järgnevad Ukraina kodakondsusega isikud – 5432 inimest. Euroopa Liidu kodanikest elab Eestis enim Soome kodanikke (4991), järgnevad Läti (2877) ja Leedu (1830) kodanikud.

Eesti keele oskuse parandamisel inimeste hulgas, kelle emakeel ei ole eesti keel, tehti perioodil 2008–2013 palju edusamme. Jätkus eestikeelsele aineõppele üleminek muu õppekeelega gümnaasiumides eesmärgiga tõsta vene kodukeelega noorte konkurentsivõimet, samuti kasvas keelekümbeluse programmi populaarsus.¹² Ellu viidi keelõppeprogramme täiskasvanutele, kutseõppuritele, täiendkoolitusi kutseõppeasutuste pedagoogidele, tudengitele, avaliku ja kolmanda sektori töötajatele. Käivitati keeleklubide töö ning võimaldati mitmekülgset keeleõppealast nõustamist. Kolmandate riikide kodanikele ja määratlemata kodakondsusega ning vähemate võimalustega inimestele pakuti tasuta eesti keele kursuseid. Samuti kasvas järjepidevalt eesti keele tasemeeksami (A2-C1) sooritanute osakaal.

Jätkati rahvusvähemuste kultuuriühingute ja pühapäevakoolide toetamist, samuti eesti keelest erineva õppekeelega noorte koolivälisest eesti keele õpet eesti peredes ja laagrites, toetati meedia- ja koostöötegevusi, informatsiooni pakkumist eri keeltes. **EIM 2011 tulemused viitavad, et 2007.–2008. aastatele iseloomulik võõrdumus venekeelse elanikkonna seas on hakanud taanduma ja määratlemata kodakondsusega Eesti elanike seas on kasvanud huvi Eesti kodakondsuse omandamise vastu. Positiivsemaks on muutunud eestlaste hoiakud teiste rahvuste kaasamise suhtes ning tihenened on kontaktid ja suhtlus eri emakeelega inimeste vahel. Samuti on suurenenud nii eestikeelse meedia tarbimine kui ka usaldus eestikeelse meedia vastu, vähenenud**

¹⁰ Rahvastikuregistri 01.01.2014 andmete põhjal on Eestis 1 354 679 elanikku, kellest 88 365 on määratlemata kodakondsuse, kehtiva elamisloaga isikud, kelle elukoht on registreeritud Eestis. Statistikaameti 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse (REL2011) andmetel moodustavad riigis elavatest kolmandate riikide kodanikest Vene Föderatsiooni kodanikud 93%.

¹¹ REL2011 andmete kohaselt on Eesti elanikkonnast 15,6% muu kui Eesti kodakondsusega ning immigrantrahvastik (15–74-aastased Eestis elavad inimesed, kelle vanemad on sündinud välisriigis) moodustab 22,6% Eesti rahvastikust.

¹² 2014. aasta alguse seisuga osaleb keelekümbeluse programmis 51 lasteaeda ja 35 kooli, kokku ligi 6000 õpilast.

on erinevused pikaajaliste töötute osakaalus eestlaste ja teiste rahvuste seas.¹³ Samas tuleb uuringutest esile eestlaste jätkuvalt tõrjuv hoiak teiste rahvuste esindajate suhtes.¹⁴

Ligi kolmandik vene keelt peamise suhtluskeelena kasutavast Eesti elanikkonnast tarbib aktiivselt eestikeelset meediat, kuid samas jälgib valdavalt Venemaa telekanaleid,¹⁵ millest tuleneb eestlastega võrreldes erinev informatsioon ja teave Eesti ühiskonnas toimuvast. EIM 2011 toob välja, et muust rahvusest elanikkonnale on iseloomulik ka eestlastest madalam usaldus Eesti riigi institutsioonide vastu ning madalam osalus kodanikuühiskonnas.

Teisest rahvusest elanike töötuse määr on pidevalt olnud kõrgem kui eestlastel. Kui 2010. aastal oli töötuse lõhe majanduskriisi mõjul 10,1 protsendipunkti, siis 2013. aastal oli see 5,6 protsendipunkti. Eestlaste ja teiste rahvuste tööhõive määrade vahe oli 2013. aastal langenud 2,7 protsendipunkti. Teised rahvused on tööturul aktiivsemad kui eestlased, nende tööjõus osalemise määr on 1,2 protsendipunkti võrra kõrgem kui eestlastel. Teisest rahvusest elanike ekvivalentnetosisissetulek aastal oli 2012. aastal ligi 1600 euro ehk ligi 20 protsendipunkti võrra väiksem kui eestlastel.¹⁶

EIM 2011 andmetel ei tunne eesti keelt teise keelena kõnelevatest elanikest 39% ennast Eesti ühiskonda lõimununa ja on madala kodanikuidentiteediga. Uuringu andmetel on rahvustevahelised kontaktid Eestis tihenunud, kuid ometi ei puutu 45% eestlastest ühe kuu jooksul teiste rahvusrühmade esindajatega üldse kokku ning 27% väidab, et nende lähemas tutvusringkonnas pole teisest rahvusest inimesi. Samas on peaaegu kolmandik vene keelt peamise suhtluskeelena kasutavatest püsielanikest¹⁷ Eesti ühiskonnas hästi toimetulevad, aktiivsed ja tugeva kodanikuidentiteediga inimesed, kes sellele vaatamata ei tunne end Eesti riigi osana.

Sihtrühmapõhine lähenemine

EIM 2011 juhtis tähelepanu sellele, et eesti keelest erineva emakeelega Eesti elanikkonnarühmad vajavad lõimumisprotsessis erinevat lähenemist ja toetusmeetmeid. Uuringu tulemusena selgusid sihtrühma keelelist, poliitilist ja sotsiaalset lõimumist mõõtvad indeksid ning lõimklastrid, mis kirjeldavad viit lõimumise määra ja lõimumise eri dimensioone.¹⁸ 2013. aastal Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste Sotsiaaluuringute Instituudi (RASI) „Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring“¹⁹ viitab erinevatele vajadustele ja lõimumismustritele ka lõimklastrite sees, mis eeldab lõimumispoliitika planeerimisel ja rakendamisel senisest laiemat sihtrühma aktiivset kaasatust. Samale vajadusele viitavad ka 2013. aastal Praxise ja Balti Uuringute Instituudi koostöös läbi viidud

¹³ Vastavalt EIM 2011 ja REL 2011.

¹⁴ EIM 2011, Muukeelne laps eesti koolis, 2012.

¹⁵ EIM 2011.

¹⁶ Statistikaamet. Eestlaste aasta ekvivalentnetosisissetulek oli 2012. aastal 8322,91 eurot ja teistel rahvustel 6704,56 eurot.

¹⁷ EIM 2011 kohaselt moodustab grupp 92% kogu Eesti välispäritolu taustaga elanikkonnast. Naisi on sihtrühma hulgas võrreldes meestega rohkem (53% vs 47%). Enamiku vanus jääb vahemikku 30–55 (45%). Hariduselt on enamik gruppi kuulujatest keskharidusega (66%). Sotsiaalse staatuse poolest on suurim osa sihtrühmast oskus- ja lihttöölised (25%). Ligikaudselt sama suur hulk teistest rahvustest on pensionil (24%). Võrreldes eestlastega on rohkem töötuid (11%), vähem aga neid, kes on tippspetsialistid, spetsialistid, ametnikud või ise endale töö andjad, ettevõtjad, keskastme- või tippjuhid. Regionaalselt paikneb suurim osa Tallinnas (43%), järgneb Virumaa (35%). Kõige vähem on sihtrühma esindajaid Lõuna-Eestis (3%). Lõimklastrid on täpsemalt kirjeldatud 2011. aasta integratsioonimonitooringus.

¹⁸ EIM 2011 lõimklastrid kirjeldavad eesti keelest erineva emakeelega sihtgruppe kui a) ühtlaselt kõigis kolmes dimensioonis – kodanikuidentiteet, eestikeelsus, osalus – lõimunud (21%); b) tugevalt õiguslik-poliitiliselt, kuid nõrgalt keeleliselt lõimunud (16%); c) keeleliselt hästi lõimunud, kuid madala kodanikuidentiteediga (13%); d) valdavalt määratlemata kodakondsuse ja nõrga keeleoskusega (28%); e) suurel määral Vene Föderatsiooni kodakondsusega ja valdavalt vanemas eas (22%) isikud.

¹⁹ Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring, TLÜ RASI, 2013.

Euroopa kolmandate riikide kodanike lõimumisarutelud.²⁰ Kui hästilõimunute puhul on esikohal osalusvõimaluste ja võrdse kohtlemisega seotud küsimused, siis vähelõimunute sõlmküsimuseks on paremad töövõimalused ja usalduse võitmine läbi sotsiaalse turvalisuse ja võrgustiku.

Valdkondlikes monitooringutes tõusevad lõimumisprotsessis selgelt eristuva rühmana esile uussisserändajad ja nende perekonnaliikmed.²¹ Rahvusvahelised uuringud osutavad sisserändajate hulgas valitsevale kõrgemale tööpuudusele²², mis on levinum pererändega saabunute hulgas, ning viitavad ohule, et uussisserändajad võivad vaatamata pikemaajalisele riigis viibimisele jääda ühiskonnaga väheseotuks. Eesti puhul on esile toodud suhteliselt vähest valmisolekut uussisserändajaid vastu võtta. Erinevad uuringud²³ on välja toonud, et uussisserändajate kohanemisel Eestis esineb hulk takistusi: eelkõige praktilist igapäevaelu puudutava ingliskeelse info puudus ja killustatus (sh internetis), vähene keeleõppe pakkumine²⁴ ning selle sidusus kultuurikoolitustega, bürokraatlikud protseduurid (sh elamisloa saamisel) ja riigi vähene võimekus uussisserändajatele (sh ingliskeelseid) teenuseid pakkuda, piiratud võimalused eestlastega suhtlemiseks ning pererände puhul raskused kaasarärganud perekonnaliikmetele töö-, kooli- ja lasteaiakoha leidmisel.

Ülaltoodud uuringutulemustele põhinedes on meetmete ja tegevuste planeerimisel vajalik lähtuda eelkõige põhimõttest, et eduka lõimumise tagamisel tuleb eri sihtrühmadele pakkuda erinevaid tegevusi. Praktilist keele- ja kultuurikasutust toetavad meetmed on suunatud eelkõige vähelõimunutele (E ja D klaster, aga ka B-klaster) ning noortele, samuti jätkatakse kodakondsus- ja põhiseaduse tundmise ettevalmistuskursuste pakkumist. Edukamalt lõimunutele (A, B ja C klaster) on suunatud mitteformaalne keeleõpe, kultuurikümbelus, ühiskondlikes otsustusprotsessides osalemist toetavad tegevused ning praktilise, sh tööturualase info pakkumine info- ja tugivõrgustiku abil. Selleks toetatakse muu hulgas keeleliselt mitmekesise töötajaskonnaga avaliku ja erasektori organisatsioone ning teavitatakse karjääri võimalustest avalikus sektoris. Kogu elanikkonnale, nii eestlastele kui kõigile teisest rahvusest inimestele, pakutakse ühiskonna väärtusorientatsioonide avatumaks muutmise alaseid kommunikatsiooniprojekte, samuti kodanikuühenduste kaudu algatatud ühistegevusi ning eri rahvuste esindajaid ühendavaid kultuuritegevusi.

²⁰ Euroopa kolmandate riikide kodanike lõimumisarutelude aruanne, Praxis ja BUI, 2013.

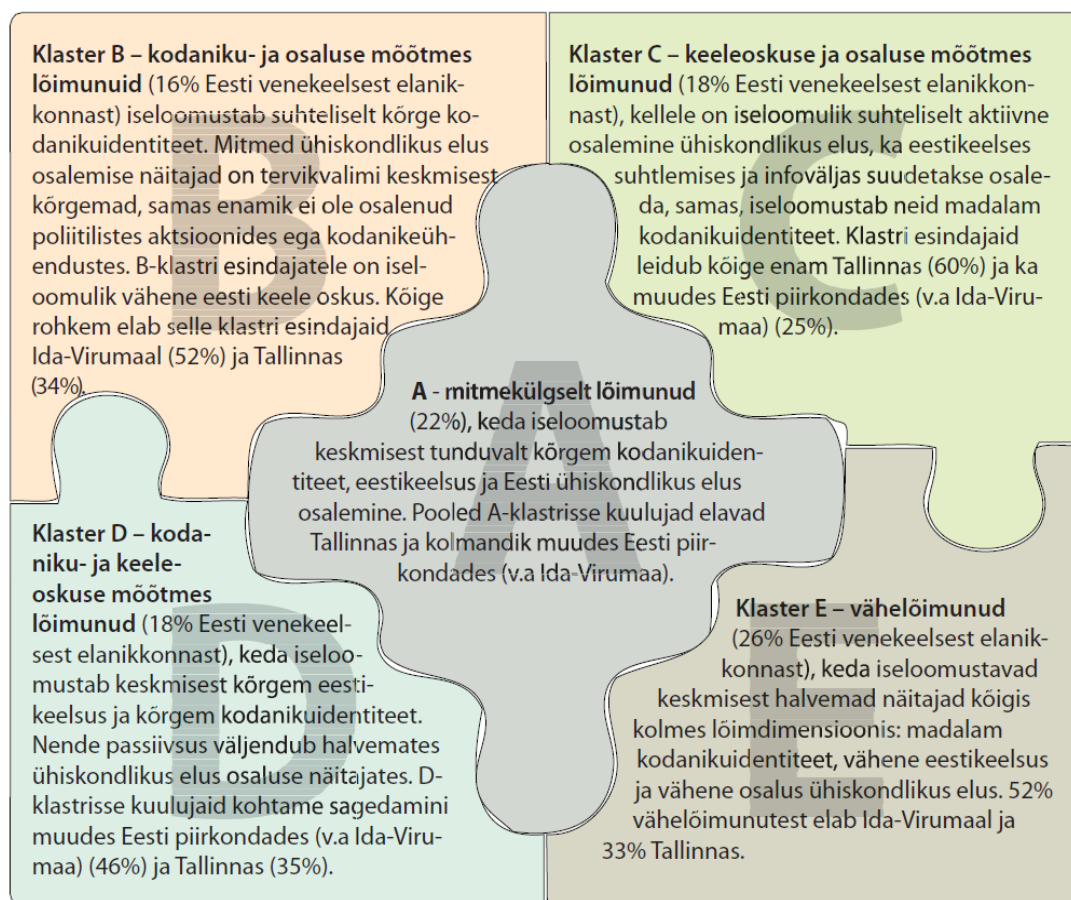
²¹ Siseministeeriumi andmetel väljastas Politsei- ja Piirivalveamet (PPA) aastatel 2010–2012 keskmiselt 3061 tähtajalist elamisloa kolmandate riikide kodanikele (ei sisalda määratlemata kodakondsusega isikuid) ning tähtajalist elamisloa pikendas aastaks keskmiselt 2819 kolmandate riikide kodanikku (ei sisalda määratlemata kodakondsusega isikuid). Eestis registreeris oma elukoha ja omandas elamisõiguse viieks aastaks aastaks keskmiselt 2039 EL-i kodanikku.

²² International Organisation for Migration (IOM) 2011.

²³ EIM 2011; Praxis 2013; BUI 2014, Ekspertarvamused Euroopa Sotsiaalfondi meetmele „Võimaluste loomine Eestis elavate ning ühiskonnas vähelõimunud püsielanike aktiivse hõive ja ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja uussisserändajate kohanemise ja lõimumise toetamiseks.

²⁴ Eelkõige tasuta keeleõppe ja inglise keele baasil ning kesk- ja kõrgtasemel pakutavate keelekursuste vähesus, samuti üldise info vähene kättesaadavus keeleõppe võimaluste kohta.

Joonis 1. Lõimumismustrid lõimklastrite lõikes

Allikas: Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring, RASI, 2013

Ühiskonna sidusust pärsib suletud kogukondade kujunemine, kelle vahel ei toimu infovahetust, puuduvad kontaktid ning kelle liikmed ei osale ühiskondlikus elus.²⁵ Seetõttu tuleb lõimumispoliitika rakendamisel Eestis pöörata erilist tähelepanu regionaalsel tasandil Ida-Virumaale ning Harjumaa piirkondadele, kus on palju peamise suhtluskeelena vene keelt kasutavaid elanikke.

Käsitledes lõimumist mitmepoolse ühiskondliku sidususe tekkeprotsessina, rõhutavad rahvusvahelised võrdlusuuringud²⁶ vajadust suunata lõimumispoliitikas senisest enam tähelepanu hoiakute avatumaks muutmisele ühiskonnas laiemalt. Samuti on oluline pöörata tähelepanu rahvusvahelise kaitse saanud inimeste lõimumise toetamisele.

Keelelis-kultuurilistest kogukondadest on vaja tähelepanu pöörata romadele, kelle kontaktide tihenemist ülejäänud ühiskonnaga tuleb toetada. Võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega on Eesti roma-kogukond küll arvuliselt väike ega kujuta endast eraldiseisvat lõimumispoliitika sihtrühma, kuid vajab siiski lisatähelepanu haridus-, tööhõive- ja sotsiaalvaldkonnas.

²⁵ EIM 2011.

²⁶ MIPEX (Migrant Integration Policy Index) 2011.

Valdkondlikud väljakutsed

EIM 2011 kokkuvõttena joonistuvad lõimumisvaldkonnas välja neli keskset probleemi: edukat lõimumist toetavate ühishväärtuste ja hoiakute vähene kinnistumine ühiskonnas, aeglustunud naturalisatsiooniprotsess, eesti keelt emakeelena mitte rääkivate inimeste ebapiisavast riigikeele oskusest tingitud vähene aktiivsus tööturul²⁷ ning nende vähene osalus ühiskondlikus elus.

Lõimumist toetavate väärtushoiakute kujundamisel on oluline roll kommunikatsioonil ning aktiivsetel ja positiivsetel kontaktidel eri ühiskonnarühmade vahel. Teadlikkus ühiskonnas toimuvast on lõimumise edukuse üks võtmeküsimusi.²⁸ Tähtis roll selle tagamisel on ka eri rahvusest inimeste tegevusel oma rahvuskultuuri edendamisel ja tutvustamisel ning rahvuskultuuriseltside tööol.

Olemuslikult on naturaliseerumine seotud määratlemata kodakondsusega isikute arvuga, mis väheneb jätkuvalt. Naturaliseerumistempo pidurdumise peamiseks põhjuseks on motivatsiooni puudumine Eesti kodakondsuse omandamiseks, teisalt ka vähene riigikeele oskus. Samas paraneb EIM 2011 andmetel eesti keelt võõrkeelena kõnelevate elanike riigikeele oskus küll aeglaselt, aga kindlalt. Probleemiks on ka vähene keelepraktika võimalus, eriti Ida-Virumaal. Positiivse trendina on EIM 2011 andmetel võrreldes 2008. aastaga vähenenud 16%-lt 6%-le nende inimeste osakaal, kes ei soovi üldse ühegi riigi kodakondsust.

Ühiskonnaelus aktiivse ja tulemusliku osaluse ning lõimumist toetavate väärtushoiakute leviku ja kinnistumise jaoks on vajalik parandada eesti keelt emakeelena mitte rääkivate püsielanike ja uussisserändajate riigikeeleoskust, toetada nende kohanemist ja teadlikkust kodakondsuse omandamise võimalustest, vähendada erinevusi tööturul ja kodanikuühiskonnas osalemises ning edendada sidemeid teiste ühiskonnaliikmete ja riigiga. Kui isik panustab sellesse oma teadmiste ja oskuste täiendamisega, siis riik omalt poolt loob talle keskkonna ja tingimused lõimumiseks ühiskonnaelu eri valdkondades.

Ebavõrdse kohtlemise tajumine viitab tõrjutuse tunnetusele eesti keelest erineva emakeelega inimeste hulgas. Võrdse kohtlemise põhimõtete teadvustamine ja rakendamine aitab vältida rahvusest ja rassilisest kuuluvusest tingitud ebavõrdsust ja eraldatust, mis omakorda toetab sidusa ühiskonna loomise eesmärki. Eri rahvusest isikute olukord, sh võimalik ebavõrdne kohtlemine tööturul, vajab tähelepanu ka lõimumise seisukohalt. Arengukava toetab tegelemist struktuursete barjääridega, mis takistavad eesti keelest erineva emakeelega inimeste aktiivset osalust tööturul. Tähelepanu tuleb jätkuvat pöörata tööandjatele ja töösuhete valdkonnale suunatud tegevustele, et tõkestada nn „klaaslae efekti“ teket.²⁹

Lõimumisprotsessi edu tagamisel ja selleks vajalike väärtushoiakute kujundamisel on kandev roll haridussüsteemil. Gümnaasiumiastmes on alates 2013. aastast kõik senised vene õppekeelega koolid läinud üle eestikeelsele aineõppele, 2014. aastal algab üleminek eestikeelsele õppele kutsehariduses. Paralleelselt venekeelsete gümnaasiumide riigikeelele üleminekuga on järk-järgult paranenud eesti keele ja eestikeelse õppe tase vene õppekeelega lasteaeades ja põhikoolides. Põhihariduse tasandil

²⁷ Lisaks ebapiisavale keeleoskusele mõjutavad tööturuaktiivsust ka muud tegurid, näiteks väiksem geograafiline mobiilsus, orienteeritus kindlatele tööturusegmentidele ja erialadele, mida on võimalik leida ka teistest riikidest.

²⁸ Praxis 2013.

²⁹ Klaaslae efekt on teooria, mis käsitleb situatsiooni, kus karjääri edendamine on takistatud ebavõrdse kohtlemise, nt soolise või rassilise diskrimineerimise tõttu.

Õpib aga vene õppekeelega koolides endiselt ligi 20% Eesti õpilaskonnast. Seega eristub hariduselus osa tegevusi, mis on suunatud otseselt lõimumisele: lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) laiendamine (sh keelekümblusprogrammi arendamine), vene õppekeelega koolide eesti keele ja eestikeelse õppe ning eesti õppekeelega koolides õppekeelest erineva emakeelega õpilaste toetamine. Lisaks toetavad lõimumist nii kavandatav õpetajate ja koolijuhtide koolitamine kui ka õppevara arendusprogramm ja muud Eesti elukestva õppe strateegiast lähtuvad tegevused. Suuremat tähelepanu on vaja edaspidi pöörata erineva õppekeelega koolide lähendamisele ühistevgevuste kaudu. Vastavate strateegiadokumentide väljatöötamine kuulub Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalasse.

Lähtudes eelkirjeldatust on lõimumisvaldkonna eesmärkide saavutamiseks vaja senisest enam:

- **aktiivset ühiskondlikku osalust ja ühise kommunikatsiooniruumi tugevnemist toetavaid tegevusi, mis arvestavad regionaalseid eripärasid ning pööravad tähelepanu Ida-Virumaale ning Harjumaa piirkondadele, kus elab palju vene keelt peamise suhtluskeelena kasutavaid inimesi;**
- **tegevusi, mis aitavad muuta ühiskonda sallivamaks ja avatumaks, pannes rõhku suuremale koostööle Eesti eri rahvusrühmade vahel ning lõimumist soodustavate avatud väärtushoiakute tekkele ja kinnistumisele ühiskonnas;**
- **tööturul aktiivset osalust ning võrdsete võimaluste tagamist toetavaid tegevusi;**
- **keeleõppetegevusi, mis on suunatud lisaks formaalsele keeleõppele ka keeleoskuse parandamisele praktilise keelekasutuse kaudu;**
- **eesti kultuurist praktiliselt osa saamise võimalusi tutvustavaid tegevusi;**
- **naturaliseerumist toetavaid tegevusi;**
- **paindlikke kohanemist soodustavaid tegevusi, mis on suunatud uussisserändajatele.**

Seotud arengukavad

Lõimumisvaldkonna 2014–2020 eesmärkide saavutamisse panustavad paljud teised arengukavad ning tegevused. Erineva keele ja kultuuritaustaga Eesti elanike konkurentsivõime kasvule ning eelkõige noorte kaasatusele ja tööhõivevõimele aitab kaasa **Noortevaldkonna arengukava 2014–2020**, eri keelelis-kultuurilise taustaga õppurite ja täiskasvanute konkurentsivõimeliste teadmiste ja oskuste tagamisel **Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020** ja selle raames elluviidav **Keelekümblusprogrammi strateegia 2014–2020**, **Eesti keele arengukava 2011–2017** ning individuaalsetest vajadustest lähtuvad tööturuteenused.

Arvestades lõimumisvaldkonna tegevuste seotust teiste valdkondade poliitika rakendamisega, on vaja pöörata senisest suuremat tähelepanu sidususele eri arengukavade ja muude asjakohaste strateegiliste dokumentide vahel.

Eelkõige tuleb tähelepanu pöörata sidususele haridus-, noorte-, tööturu-, siseturvalisuse-, regionaalpoliitika ja kodanikuühiskonnale suunatud poliitikavaldkondadega. Lõimumiskava rakendamisel ei viida ellu teiste valdkondade poliitikat, vaid tagatakse sihtrühmale võimalus osaleda teiste valdkondade tegevuses maksimaalselt võrdsetel alustel. Pikemas perspektiivis on otstarbekas planeerida kõik lõimumisalased eesmärgid, meetmed ja rahalised vahendid koos indikaatorite ja

sihttasemetega seotud valdkondade³⁰ arengukavadesse, tagades sellega ka lõimumise ühtlustamise kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades.³¹

Poliitika edukaks elluviimiseks on vaja suurendada ka eri organisatsioonide vahelist koostööd (sh avaliku, erasektori ning kodanikuühiskonna tasandil) ning võimestada organisatsioone nii poliitika planeerimisel kui ka rakendamises osalemisel.

Joonis 2. Lõimumispoliitika seos teiste poliitikavaldkondadega

Lõimumisvaldkonna eesmärkide saavutamiseks on vaja pöörata jätkuvalt tähelepanu teadmispõhisele lähenemisele poliitika planeerimisel ning hindamisel. Selleks on vajalik ministeeriumite, poliitika rakendajate, huvigruppide ja sotsiaalpartnerite, samuti era- ning kolmanda sektori süsteemne koostöö. Sellest lähtub arengukava juhtimisstruktuur, mis toetab erinevate osapoolte koostööd ning lõimumisvaldkonnaga seotud huvigruppide kaasamist poliitika arendamisel ja kujundamisel.

³⁰ Täpsemalt vt alltoodud joonist 2.

³¹ See lähtub Euroopa Komisjoni teatises (KOM(2005) 389) "Ühine integratsioonikava. Raamistik kolmandate riikide kodanike integreerimiseks Euroopa Liidus" väljatoodud ühisest aluspõhimõttest 10: Integratsioonipoliitika ja meetmete ühtlustamine kõigis asjaomastes poliitikavaldkondades ning avalik-õiguslike ja eraõiguslike teenuste tasanditel on oluline kaalutlus riikliku poliitika kujundamisel ja rakendamisel.

Eesmärgid, meetmed ja indikaatorid aastateks 2014–2020

Üldeesmärk

Üldeesmärk: Eesti ühiskond on lõimunud ja sotsiaalselt sidus, erineva keele- ja kultuuritaustaga inimesed osalevad aktiivselt ühiskonnaelus ja jagavad demokraatlikke väärtusi.

Tabel 1

Indikaator	Baastase	Sihttase 2017	Sihttase 2020	Vastutaja	Kaas-vastutaja
Lõimumismonitooringu põhjal end Eesti rahva hulka kuuluvaks pidavate isikute osakaal nii kõikide ühiskonnaliikmete hulgast kui ka teisest rahvusest isikute hulgast	kõik – 76%; teised rahvused – 55%	kõik – 77%; teised rahvused – 58%	kõik – 78%; teised rahvused – 61%	KUM	SIM, HTM, SOM, JUM
Allikas:	Lõimumismonitooring, vastusena küsimusele: „Põhiseaduses on öeldud, et Eesti riigis kuulub võim rahvale. Kas Teie peate ennast põhiseaduse mõttes eesti rahva hulka kuuluvaks?” ³² Baastase on mõõdetud 2011. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringuga.				
Sagedus:	mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel				
Lõimumismonitooringu põhjal tugeva või pigem tugeva riigiidentiteediga isikute osakaal teistest rahvustest isikute hulgast	määratletakse 2015	määratletakse 2015	määratletakse 2015	KUM	SIM, HTM, SOM, JUM
Allikas:	Lõimumismonitooring, koondindeks väidete baasil, määratletakse 2014. aasta integratsioonimonitooringu käigus.				
Sagedus:	mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel				

³² Järgmises monitooringus asendatakse seni kasutatud sõna „eesti” sõnaga „Eesti”. Põhiseaduse mõttes käsitletakse Eesti rahvana kõiki Eestis elavaid inimesi, sh erinevaid etnilisi grupe.

Alaeesmärgid

Alaeesmärk 1

Lõimumist toetavad hoiakud ja väärtused on Eesti ühiskonnas kinnistunud

Tabel 2

Indikaatorid	Baastase	2017	2020
Kontaktide tihedus eestlaste ja teiste rahvuste esindajate vahel (osakaal, kellel on olnud palju kontakte)	eestlased – 20%; teised rahvused – 44%	eestlased – 23%; teised rahvused – 46%	eestlased – 26%; teised rahvused – 47%
Allikas:	Lõimumismonitooring, vastusena küsimusele: kas Te olete viimase nädala jooksul suhelnud eestlasega/venelasega jt vene keelt kõnelevate inimestega? Baastase on mõõdetud 2011. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringuga.		
Sagedus:	mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel		
Erinevus kodanikuühiskonna organisatsioonides osalemises eestlaste ja teistest rahvusest elanike vahel	vabatahtlik töö: erinevus 9,2 protsendipunkti; ühenduse-seltsi liige: erinevus 5,1 protsendipunkti	vabatahtlik töö: erinevus 8,7 protsendipunkti; ühenduse-seltsi liige: erinevus 4,8 protsendipunkti	vabatahtlik töö: erinevus 8,4 protsendipunkti; ühenduse-seltsi liige: erinevus 4,5 protsendipunkti
Allikas:	Lõimumismonitooring, vastusena küsimustele: 1) mõeldes viimasele aastale, siis kas olete teinud vabatahtlikku tööd ja 2) kas olete mõne ühenduse, seltsi liige. Baastase on mõõdetud 2011. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringuga.		
Sagedus:	mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel		
Avatud hoiakuga inimeste osakaal sallivuse koondindeksi alusel	eestlased – 22%; teised rahvused – 36%	eestlased – 25%; teised rahvused – 37%	eestlased – 27%; teised rahvused – 38%
Allikas:	Lõimumismonitooring. Indeksi aluseks on kolm väitepaari: (1) A – erinevate kultuuride kokkupuude on Eesti ühiskonda rikastav, viib seda edasi; või B – kultuuride erinevused tekitavad konflikte inimrühmade vahel ja lagundavad Eesti ühiskonda. (2) A – parem on lasta vähemustel elada oma väärtuste ja normide järgi, ühtsete normide kehtestamine suruks alla üksikindiviidi õigusi; B – vähemused peaksid arvestama enamuse tahet ning järgima ühiskonnas üldkehtivaid väärtusi ja käitumisnorme. (3) A – mul pole midagi selle vastu, kui inimesed, kelle elustiil erineb märgatavalt ühiskonna keskmisest, seda avalikult välja näitavad; B - oma kodus ja kitsamas ringis võivad inimesed käituda nii nagu tahavad, kuid mind häirib, kui inimesed oma kõrvalekalduvat elustiili avalikkuses eksponeerivad. Baastase on mõõdetud 2011. aasta Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringuga.		
Sagedus:	mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel		

Meede 1.1. Ühise inforuumi ja kultuurilisest mitmekesisusest teadlikkuse toetamine

Vastutaja: Kultuuriministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus viiakse läbi suuremat ühiskondlikku sidusust toetavaid meediategevusi, mis toetavad avatusele ja vastastikusele mõistmisele suunatud väärtuste ja suhtumise kinnistumist ühiskonnas: avalikkusele suunatud tegevused trüki-, tele-, raadio- ja interaktiivses meedias (sh artiklisarjad, tele- ja raadiosaated ning veebiportaalide arendamine ja tõlkimine), mis kajastavad lõimumistemaatikat ning sellega seotud väärtushoiakuid (sh kultuuripärandi väärtustamine, tolerant, võrdne kohtlemine). Eraldi tähelepanu pööratakse Rahvusinghäälingu nõukogu ettepanekul loodavale venekeelsele sihtgrupile suunatud uue teleprogrammi loomisele, toetades vastavaid arendustegevusi. Samuti teavitatakse tööandjaid võrdse kohtlemise olulisusest personalipoliitikas ja mitmekultuurilise töökollektiivi majanduslikust kasulikkusest ettevõtete jaoks (nt teenindussektoris või ekspordi eesmärkidel).

Meetme tulemusena on Eesti ühiskonnas teadvustatud ning hinnatud lõimumist toetavad demokraatlikud ja avatud väärtused ning nendel baseeruv jagatud riigiidentiteet.

Meede 1.2. Igapäevaste kontaktide, suhtluse ja kaasamise toetamine ühiskonnas

Vastutaja: Kultuuriministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus viiakse aktiivse ühiskondliku osalemise ning ühtse riigiidentiteedi³³ tekke soodustamiseks läbi praktilisi ühistevvusi koostöö- ja kaasamisprojektidena (mh kultuuri ja spordiprojektid, Eesti eri piirkonna ja eri valdkonna organisatsioonide institutsionaalse koostöö projektid, kohalike vabaühenduste võimestamine kohaliku tasandi otsustusprotsessides osalemisel). Samuti toetatakse vene keelt peamise suhtluskeelena kasutavate elanike suure osakaaluga omavalitsuste ja nendes tegutsevate mittetulundussektori organisatsioonide koostööd. Ülaloodud tegevustega on plaanis suurendada teistest rahvusest inimeste (sh eriti A-klastri) osalust ja kaasatust otsustusprotsessidesse, nt kohaliku omavalitsuse ja regiooni tasandil (dialoogiplatvormide arendamine konkreetsete lõimumisküsimuste konsensuslikuks lahendamiseks jms).

Meetme tulemusena on toetatud eelkõige eri piirkondades elavate ja eri keelelis-kultuurilise taustaga inimeste omavahelised praktilised kontaktid, kaasatud eri keelelis-kultuurilise taustaga inimesed ning nende osalusel põhinevad organisatsioonid³⁴ (sh rahvuskultuuriseltsid) aktiivsesse ühiskonnaellu (sh läbi kohaliku tasandi osaluse Ida-Virumaa piirkonnas).

³³ Mitmekultuurilises ühiskonnas on ühise riigiidentiteedi tekkeks vajalik soodustada jagatud demokraatlike väärtuste teadvustamist, tunnustamist ja levikut. Aktiivne osalus ja koostöö inimeste ja ühiskonnarühmade vahel Eesti igapäevaelu kujundamisel tagab ühtsustunde ja riigi arengu.

³⁴ Meetme tegevustel on oluline seos Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014 rakendamisega, mille elluviimisel kõikide arengukava meetmete raames arvestatakse läbiva põhimõttega „Arengukava loob seoseid ka külgnevate valdkondadega, näiteks venekeelse elanikkonna kaasatus ühiskonnaellu või rahvusvähemuste kodanikuharidus, kuid väldib dubleerivaid tegevusi”.

Meede 1.3. Etniliste vähemuste emakeele ja kultuuri toetamine.

Vastutaja: Kultuuriministeerium, Haridus- ja Teadusministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus rahastatakse ja tutvustatakse Eesti mitmekultuurilise ühiskonna säilimiseks eri rahvusi esindavate kultuuriseltside ja rahvusvähemuste pühapäevakoolide tegevust, sh koolitatakse pühapäevakoolide juhte ja õpetajaid, ning toetatakse projekte.

Meetme tulemusena on tagatud Eesti ühiskonna mitmekultuurilisus ja eri rahvuskultuure esindavate organisatsioonide jätkusuutlik toimimine ja süsteemne arendamine.

Alaeesmärk 2

Vähelõimunud välispäritolu taustaga püsielanike osalemine ühiskonnas on kasvanud Eesti kodakondsuse omandamise ning uute ühiskondlike teadmiste kaudu

Tabel 3

Indikaatorid	Baastase	2017	2020
Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras omandanud inimeste arv	156 396	suureneb	suureneb
Allikas:	PPA andmed, Eesti kodakondsuse naturalisatsiooni korras omandanud inimeste arv alates aastast 1992. Baastase on mõõdetud seisuga 01.01.2014.		
Sagedus:	mõõdetakse igal aastal		
Määratlemata kodakondsusega isikute arv	91 288	86 000	82 000
Allikas:	PPA andmed. Baastase on mõõdetud seisuga 01.01.2014.		
Sagedus:	mõõdetakse igal aastal		

Meede 2.1. Võimaluste loomine vähelõimunud välispäritoluga Eesti püsielanike ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja lõimumise toetamiseks

Vastutaja: Kultuuriministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus töötatakse välja ning rakendatakse sihtrühma vajadusi³⁵ silmas pidavaid paindlikke lõimumisteenuseid (sh eesti kultuuri tutvustamine, põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksami ettevalmistus, eesti keele praktiseerimise toetamine), mis on keskendunud praktilise keele- ning kultuuripädevuse arendamisele³⁶ ning lõimumiseks vajaliku praktilise info pakkumisele (sh teiste muude avalike teenuste kohta). Ülaltoodud tegevustega tutvustatakse sihtgrupile ka võimalusi, kuidas inimene saaks ennast paremini realiseerida läbi

³⁵ EIM 2011 ja RASI 2013 on välja toonud lõimklasterite põhisena sihtrühma erinevad vajadused ning ootused lõimumistegevustele.

³⁶ Praktiliste oskuste arenemist võimaldab eelkõige kultuurikümbuse võimaluste väljatöötamine.

tulu taotlevate (ettevõtlussektor) ja mittetaotlevate (kolmas sektor) tegevuste ning parema töö leidmise. Samuti pakutakse kinnipeetavatele eesti keele õpet ja korraldatakse keelelaagreid.

Meetme tulemusena on koolitustel osalenud ning infot tarbinud püsielanikud omandanud naturaliseerumiseks ning avalikkussfääris, kodanikuühiskonnas ja tööturul osalemiseks vajalikke teadmisi ja oskusi (sh keeleoskus).

Meede 2.2. Õiguslik-poliitilise lõimumise toetamine

Vastutajad: Kultuuriministeerium ja Justiitsministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus viiakse läbi ja toetatakse kodanikuhariduse suunitlusega projekte, mis tugevdavad ühtse riigi- ja kodanikuidentiteedi teket, ning teavitatakse Eesti kodakondsust mitteomavaid isikuid kodakondsuse omamisega kaasnevatest õigustest ja kohustustest. Õigusteadlikkuse suurendamiseks laiendatakse veebilehe www.juristaitab.ee kasutajate ringi venekeelse elanikkonna seas, olulisemate seaduste tekstid tehakse kättesaadavaks venekeelsena ja pakutakse tasuta õigusabi vene keeles.

Meetme tulemusena on tugevnenud ühist riigiidentiteeti, demokraatlikke ja kodanikeväärtusi toetavad hoiakud vähelõimunud Eesti püsielanike seas ja suurenenud nende õigusteadlikkus. Samuti on teiste riikide ja määratlemata kodakondsusega isikud teadlikud Eesti kodakondsuse saamise võimalustest.

Meede 2.3. Võrdse kohtlemise edendamine tööturul

Vastutajad: Kultuuriministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus viiakse ellu tegevusi rahvuspõhise võrdse kohtlemise edendamiseks töökollektiivides. Samuti toetatakse keeleliselt mitmekesise töötajaskonnaga avaliku ja erasektori organisatsioone ning teavitatakse eesti keelest erineva emakeelega inimesi karjäärivõimalustest avalikus sektoris.

Meetme tulemusena on suurenenud organisatsioonide teadlikkus tööturul rahvuspõhise eraldatuse vähendamise vajalikkusest.

Alaeesmärk 3

Uussisserändajad on Eesti ühiskonnas kohanenud

Tabel 4

Indikaator	Baastase	2017	2020
Kohanemiskoolituse läbinud uussisserändajate osakaal, kes hindavad, et nende konkurentsivõime ühiskonnas toimetulemiseks on paranenud	puudub ³⁷	70%	70%
Allikas:	Siseministeerium, andmed vastavalt kohanemiskoolituse läbinute tagasisideküsitlustele		
Sagedus:	möödetakse igal aastal		

Meede 3.1. Kohanemiskoolituste pakkumine uussisserändajatele³⁸

Vastutaja: Siseministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus töötatakse välja ja pakutakse Eestisse saabuvate uussisserändajate vajadusi arvestavaid kohanemiskoolitusi, mis aitavad omandada igapäevaelu, ühiskonna ja riikluse kohta esmaseid praktilisi teadmisi ning algtasemel eesti keele oskust.

Meetme tulemusena on uussisserändajatel ühiskonnas toimetulekuks vajalikud teadmised (riigi- ja ühiskonnakorraldus, kultuurilised eripärad, igapäevaelu puudutav info) ning esmane keeleoskus. Selle tulemusena kohanevad sisserändajad kiiremini ning on võimelised end Eesti ühiskonnas teostama.

Meede 3.2. Uussisserändajatele suunatud kohanemiskoolituste tugiteenuste arendamine

Vastutaja: Siseministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus arendatakse välja veebipõhine infovõrk, mille eesmärk on vajaliku info koondamine ja pakkumine sihtrühmale. Lisaks toetatakse organisatsioone uussisserändajatele teenuste pakkumisel ning soodustatakse tugivõrgustike teket (sh teadmiste vahetamist uussisserändajatega kokkupuutuvate organisatsioonide vahel). Samuti korraldatakse Töötukassa ja kohalike omavalitsuste ametnikele koolitusi sisserändajate gruppide staatusest, õigustest, neile suunatud teenustest.

³⁷ Uussisserändajatele suunatud paindliku kohanemiskoolituse väljatöötamist alustas Siseministeerium 2014. a.

³⁸ Uussisserändajaks loetakse seaduslikult Eestisse sisserännanud välismaalast, kes on riigis viibinud vähem kui viis aastat. Sisserände põhjused varieeruvad ja katavad kõiki Eesti „Välismaalaste seaduses“ sätestatud elamisloa andmise aluseid, „Euroopa Liidu kodaniku seaduses“ riigis viibimise aluseid ja „Välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses“ sätestatud elamisloa andmise aluseid.

Meetme tulemusena tagab väljaarendatud infovärv asja- ja ajakohase info kättesaadavuse, toetatud on sihtrühmale vajalike teenuste arendamine ning koostöösuhete tekkimine riigi, teenuspakkujate ja sihtrühma vahel. Tagatud on teenuste pakkumise kvaliteet ja jätkusuutlikkus, samuti Töötukassa ja kohalike omavalitsuste ametnikele teadmised sihtrühma õigustest ning neile suunatud teenustest.

Teiste arengukavade kaudu elluviidavad lõimumisalased eesmärgid

Allpool on esitatud teiste arengukavade³⁹ kaudu elluviidavad lõimumisalased eesmärgid ja meetmed, mis panustavad vahetult peatükis „Eesmärgid, meetmed ja indikaatorid aastateks 2014–2020” toodud üldeesmärgi saavutamisse. Nimetatud eesmärgid ja meetmed hõlmavad hariduse, noorsootöö, tööturu ja täiskasvanute keeleõppe valdkondi, kuna nendes läbiviidavad tegevused on lõimumise seisukohalt võtmetähtsusega (vt täpsemalt peatükki „Hetkeolukord”), kuid mille tegevused ja ressursid on planeeritud teistes arengukavades.

Eesmärk 4

Eesti keelest erineva emakeelega õpilastel on konkurentsivõimelised teadmised ja oskused eestikeelses keskkonnas toimetulekuks

Tabel 5

Indikaator	Baastase	2017	2020
Eesti keel teise keelena põhikooli lõpueksami ja gümnaasiumi riigieksami keskmine sooritustulemus	68 punkti (põhikool)	70	75
	69 punkti (gümnaasiumi kõik õppevormid)	73	75
Allikas:	SA INNOVE statistilised andmed. Baastase on mõõdetud 2013. aastal.		
Sagedus:	mõõdetakse igal aastal		
Eesti keele tasemeeksami (B2) sooritanute osakaal kõigist eesti keele tasemeeksami teinud kutseõppuritest	13,3%	25%*	32%**
Allikas:	SA Innove statistilised andmed. Mõõdetakse B2 taseme eksamiga ühildatud riigieksami tulemusi eesti keeles teise riigikeelena. Baastase on mõõdetud 2014. aastal. *arvestatakse 2017/18 sisseastujaid ** arvestatakse 2019/2020 sisseastujaid		
Sagedus:	Mõõdetakse igal aastal.		
Tiip tasemel oskustega (PISA 5. ja 6. taseme saavutanud) õpilaste osakaal eesti keelest erineva õppekeelega koolis võrreldes eestikeelse kooliga	Loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool 6,2%; eestikeelne kool 14,5%; Lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool 7,6%; eestikeelne kool 9,7%;	Loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool 8,7%; eestikeelne kool 16,5%; Lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool 10,1%; eestikeelne kool 11,7%;	Loodusteadused: eesti keelest erineva õppekeelega kool 11,2%; eestikeelne kool 18,5%; Lugemisoskus: eesti keelest erineva õppekeelega kool 12,6%; eestikeelne kool 13,7%;

³⁹ „Eesti elukestva õppe strateegia 2020”, „Eesti keele arengukava 2011–2017”, „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020”, Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava.

Allikas:	PISA test. Baastase (kõik õpilased: a) funktsionaalne lugemisoskus 8,4%; b) matemaatiline kirjaoskus 14,6%; c) loodusteaduslik kirjaoskus 12,8%) on mõõdetud 2012. aastal.		
Sagedus:	PISA 2015 tulemused selguvad 2016. aasta lõpuks (PISA 2015 tulemused on 2017. aasta sihttasemeks). PISA 2018 tulemused selguvad 2019. aasta lõpuks.		
Madala haridustasemega⁴⁰ mitteõppivate 18–24-aastaste eesti emakeele ja eesti keelest erineva emakeelega noorte osakaalu (%) erinevus	eesti emakeelega 9,9%; eesti keelest erineva emakeelega 9,7%	erinevust ei ole	erinevust ei ole
Allikas:	Tööjõu-uuring. Baastase on mõõdetud 2013. aastal.		
Sagedus:	mõõdetakse igal aastal		

Eesmärk saavutatakse „Eesti elukestva õppe strateegia 2020” ja „Eesti keele arengukava 2011–2017” raames.⁴¹ Järgnevalt on toodud konkreetsed meetmed, mis põhinevad arengukava eesmärkidel ja on suunatud lõimumispoliitika sihtgruppidele.

Meede 4.1. Eesti keelest erineva emakeelega inimestele konkurentsivõimeliste haridusvõimaluste tagamine

Vastutaja: Haridus- ja Teadusministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus toetatakse üldise koolitussüsteemi arendamisel muu hulgas ka eesti keelest erineva õppekeelega üldhariduskoolide, lasteaedade ja kutseõppeasutuste õpetajate, vabahariduse⁴² eesti keele õpetajate ja koolijuhtide koolitussüsteemi kujundamist, toetatakse muutunud õpikäsitluse rakendamiseks pädevuste (sh mitmekultuurilises õpikeskkonnas töötamise) ja koostöövormide loomist, pakutakse teadlike valikute kujundamiseks info- ja nõustamisteenuseid ning tagatakse vene õppekeelega põhikooli lõpetajatele võimalused eesti keele oskuse omandamiseks nii üld- kui ka kutsehariduses. Luuakse tänapäevased õppematerjalid eesti keele kui võõrkeele õppimiseks. Üldhariduse kontekstis toetatakse eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamisel tegevusi, mis annavad võimaluse eesti keelest erineva emakeelega õpilastel koolis õpitud eesti keelt reaalelus kasutada (õpilasvahetused, eesti ja vene õppekeelega koolide koostööprojektid, keelelaagrid, keeleduši elemendiga õppekäigud jms). Kutseõppeasutustes toetatakse õpilaste erialase eesti keele oskuse omandamist, sh praktilise töö ja praktika sooritamist eesti keele keskkonnas. Kõrgkoolide õppuritele pakutakse eesti keele ja erialase keele täiendavat õpet.

Meetme tulemusena suudavad eesti keelest erineva õppekeelega koolide juhid ja õpetajad luua keskkonna, kus pööratakse tähelepanu iga õppija arengule ja potentsiaali väljaarendamisele ning väärtustatakse isiksuse erinevusi. Kaasatakse vene õppekeelega koole ühisprojektidesse, tagatakse põhikooli III astmes karjääriõpe ja -nõustamine kõigile õpilastele, eesti keelt mitteoskavatele inimestele luuakse tingimused, et nad saaksid omandada kvalifikatsiooni ning hiljem end parimal võimalikul viisil tööelus teostada, vene õppekeelega põhikooli lõpetajatele

⁴⁰ Madalaks haridustasemeks loetakse põhiharidust või lõpetamata põhiharidust.

⁴¹ Lähemalt vt osa „Arengukava seos valdkondlike strateegiliste dokumentidega”.

⁴² Vabahariduslik koolitus on täiskasvanute koolituse liik, mille käigus saab arendada inimese loovust, andeid ja sotsiaalseid oskusi. Vabahariduslik koolitus on enamasti seotud inimese huvide ja harrastustega.

tagatakse võimalused eesti keele oskuse omandamiseks iseseisva keelekasutaja tasemel, mis on vajalik õpingute jätkamiseks gümnaasiumis ja/või kutseõppeasutuses. Kutseõppes tagatakse vene õppekeeles õppijaile täiendavad eesti keele õppe võimalused, et lõpetajad omandaksid edasiõppimiseks ja tööalaseks toimetulekuks vajaliku eesti keele oskuse. Kõrghariduse valdkonnas on eesmärgiks aidata vene emakeelega, Eestis keskhariduse omandanud üliõpilastel arendada akadeemiliseks õppeks ja hilisemaks töötamiseks vajaliku eesti keele ja erialase keele oskust. Samuti toetatakse erialase eesti keele e-õppekursuste ja e-õppematerjalide loomist. Lisaks luuakse kutseõppeasutuste eesti keelest erineva emakeelega õpetajatele võimalusi täiendavaks keeleõppeks.

Meede 4.2. Eesti keelele ülemineku, keelekümbeluse ja lõimitud aineõppe läbiviimise ja rakendamise toetamine

Vastutaja: Haridus- ja Teadusministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus pakutakse koolitusi keelekümbelusprogrammi kaasatud lasteaedadele ja koolidele, luuakse aktiivset keeleõpet võimaldavaid õppimisviise, mis aitavad lastel igapäevaselt eesti keelt praktiseerida, tõhustatakse meeskonnatööd ja haridusasutuste võrgustikku, arendatakse lõimitud aine- ja keeleõppe (LAK-õppe) mudelit eesmärgiga muuta keelekümbelus mitmesuunaliseks. Samuti toetatakse vene õppekeelega haridusasutusi keelekümbeluse arendamisel ja eestikeelsele õppele üleminekul (sh eraldatav 20% palgalisa koolidele kohalike omavalitsuste kaudu).

Meetme tulemusena on programmis osalejad (asutused ja inimesed) iga-aastaselt tunnustatud üleriigiliselt või piirkondlikult, keelekümbelusrühmade lapsed ja keelekümbelusklasside õpilased on kaasatud aktiivset keeleõpet võimaldavatesse tunnivälistesse õppimisviisidesse. Õpetajad kasutavad õppetöös keelekümbelusmetoodika põhimõtteid ja on rahul tööga, väljatöötatud juhendite ja materjalide kvaliteedi ning kättesaadavusega. Keelekümbelus on kajastatud programmiga liitunud kohalike omavalitsuste arengukavades.

Eesmärk 5

Eesti keelest erineva emakeelega noored osalevad aktiivselt noorsootöös ja neil on tihedad kontaktid eestikeelsete eakaaslastega

Tabel 6

Indikaator	Baastase	2017	2020
Noorte kaasatus noorsootöös omavalitsustes, mille elanikkond on enamuses eesti keelest erineva emakeelega, võrdluses Eesti keskmisega	määratletakse 2015	määratletakse 2015	60% (võrdne Eesti keskmise sihttasemega)

Allikas:	Haridus- ja Teadusministeerium: koondindeks 7-26-aastaste kaasatus huvikoolides (Eesti Hariduse Infosüsteemi (EHIS)., Teavitamis- ja nõustamiskeskuste kontaktide arv, noorteühingutes osalejate arv, noortelaagrites osalejate arv, noortemalevates osalejate arv (Eesti Noorsootöö Keskuse kogutav info). Indeksi arvestuse aluseks olevate andmete täpsustamisel 2015. aastal määratletakse indikaatori tase ja 2017. aasta sihttase omavalitsustes, kus on mitte-eestlastest elanike enamus.
Sagedus:	mõõdetakse igal aastal

Eesmärk saavutatakse „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020” käigus (lähemalt vt osa „Arengukava seos valdkondlike strateegiliste dokumentidega”). Noortevaldkonna meede põhineb arengukava eesmärkidel ja on suunatud lõimumispoliitika sihtgruppidele.

Meede 5.1. Võimaluste suurendamine noorte omaalgatuseks, ühistegevuseks ja osaluseks

Vastutaja: Haridus- ja Teadusministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme eesmärgiks on suurendada noortevaldkonna võimekust luua ja arendada noortele sobivat sotsialiseerumiskeskonda ning toetada noorte omaalgatust ja noorteprojektide korraldamist.⁴³ Meetme käigus toetatakse noorte omaalgatust ja ühistegevust noorsootöö kaudu, luuakse ja arendatakse osalusvorme ning koolitatakse noorsootöötajaid tööks erinevate noortega. Erilist tähelepanu pööratakse tõrjutusriskis noorte kaasamisele. Meetme tulemusena on noortel avaramad võimalused arenguks ja eneseteostuseks, eesti keelest erineva emakeelega noored saavad osa noorsootöö võimalustest, mis toetab sidusa ja loova ühiskonna kujunemist.

Eesmärk 6

Eesti keelest erineva emakeelega tööealistele elanikele on tagatud võimalused täiendada oma teadmisi ja oskusi konkurentsivõimeliseks osalemiseks tööturul

Tabel 6

Indikaator	Baastase	2017	2020
Eesti keelt emakeelena mitte rääkivate ühiskonnaliikmete enesehinnanguline aktiivne eesti keele oskus	36%	38%	40%
Allikas:	Lõimumismonitooring, enesehinnanguliselt aktiivse keeleoskusega ja vabalt eesti keelt valdavate inimeste hulk. Baastase on mõõdetud 2011. aasta integratsioonimonitooringuga.		
Sagedus:	Mõõdetakse regulaarselt iga kolme aasta järel.		
Töötuse määr eestlaste ja teisest rahvusest elanike seas	erinevus 1,82 korda	erinevus 1,75 korda	erinevus 1,625 korda

⁴³ Meetme tegevustel on oluline seos Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 rakendamisega, mille elluviimisel kõikide arengukava meetmete käigus arvestatakse läbiva põhimõttega „Noortevaldkond aitab kaasa ühiskonna lõimimisele sh võrdõiguslikkuse edendamisele ja diskrimineerimise ennetamisele ning hoolivusele ümbritseva elukeskkonna suhtes”.

Allikas:	Eesti tööjõu-uuring, Statistikaamet. Töötuse määra erinevus: (2013) eestlased 6,8%, teised rahvused 12,4%; (2017) eestlased 5,7%, teised rahvused 10,0%; (2020) eestlased 4,8%, teised rahvused 7,8%. Indikaatorit uuendatakse vajadusel pärast Eesti Integratsiooni Monitooringu 2014/2015 tulemuste selgumist 2015.aastal.		
Sagedus:	Mõõdetakse igal aastal. Baastase on mõõdetud 2013. aastal.		
Tööhõive määr eestlaste ja teisest rahvusest elanike seas	eestlased - 63,0% teisest rahvusest elanikud - 60,3%	eestlased - 63,2% teisest rahvusest elanikud - 61,2%	eestlased - 63,6% teisest rahvusest elanikud - 62,1%
Allikas:	Eesti tööjõu-uuring, Statistikaamet.		
Sagedus:	Mõõdetakse igal aastal. Baastase on mõõdetud 2013. aastal.		

Eesmärk saavutatakse Sotsiaalministeeriumi valitsemisala arengukava ja „Eesti elukestva õppe strateegia 2020” käigus).⁴⁴ Järgnevalt on toodud konkreetseid meetmeid, mis põhinevad arengukava eesmärkidel ja on suunatud lõimumispoliitika sihtgruppidele.

Meede 6.1. Teisest rahvusest elanike tööhõivevõime tõstmine

Vastutaja: Sotsiaalministeerium

Meetme kirjeldus:

Eesti Töötukassa osutab kokku 20 tööturuteenust, mille eesmärgiks on toetada inimeste tööturule sisenemist. Töötukassa osutab teenuseid, lähenedes igale inimesele individuaalselt, sõltumata rahvusest või keeleoskusest, selgitades välja konkreetse töötüübi vajadused ning väljavaated tööturule sisenemiseks. Tööturuteenuseid osutades lähtutakse isiku erialasest ettevalmistusest, töökogemusest, vajadustest ja võimalustest.

Klientidele, kelle töölesaamist takistab vähene eesti keele oskus, pakub töötukassa eesti keele koolitust, erialast eesti keele õpet või ametiala koolitusi koos eesti keele mooduliga. Samuti teavitab töötukassa aktiivselt kliente eesti keele iseseisvalt õppimise võimalustest. Klientidele, kes ei oska eesti keelt, osutab või korraldab töötukassa vajadusel tööturuteenuseid (nt koolitus, tööharjutus, karjäärinõustamine, tööotsingu tuba, tööklubi, psühholoogiline nõustamine, individuaalne töölerakendamine) vene keeles. Võimalusel on vene keeles toimuvatesse teenustesse integreeritud eesti keeles suhtlemise harjutamine (nt tööklubi, tööharjutus). Töötukassa konsultandid nõustavad vene keelt kõnelevaid inimesi nende emakeeles, mis tagab inimeste informeerituse nende võimalustest ning kohustustest. Vajadusel ja võimaluste piires on töötukassas võimalik saada ka inglise keeles nõustamist.

Sotsiaalministeerium planeerib Euroopa Sotsiaalfondi perioodiks 2014–2020 tegevusi, mis toetavad muu hulgas „Lõimuv Eesti 2020” sihtrühma tööhõives osalemist. Kõikidele klientidele on planeeritud teenused sõltumata rahvusest ja keeleoskusest üldkorras kättesaadavad ning neid osutatakse vastavalt individuaalsele vajadusele nagu ka kõiki teisi tööturuteenuseid. Tegevuse „Minu esimene töökoht” eesmärk on noorte töötuse vähendamine vähese või puuduva töökogemuse ja erialase hariduseta noorte tööle aitamise kaudu. Samuti osutatakse

⁴⁴ Vt lähemalt osa „Arengukava seos horisontaalsete strateegiliste kavadega”.

programmist mobiilsustoetust, mis on mõeldud töötutele, kelle töökoha leidmise takistuseks on sobiva töökoha puudumine elukoha lähedal ning kes asuvad tööle oma elukohast vähemalt 30 kilomeetri kaugusele. Kuna vähene mobiilsus on ka teisest rahvusest töötute probleem, siis aitab tegevus kaasa lõimumisvaldkonna arengukava sihtrühmade tööhõive tõstmisele.

Meede 6.2. Eesti keelest erineva emakeelega inimeste riigikeeleoskuse parendamine

Vastutaja: Haridus- ja Teadusministeerium

Meetme kirjeldus:

Meetme käigus luuakse eesti keele õppe kvaliteedi tagamise süsteem, mis on suunatud eesti keele õppe tulemuslikkuse suurendamisele koolitajatele ning koolitusasutustele kvaliteedikriteeriumide seadmise ning nende täitmisele vastavuse järelvalve kaudu. Selleks on kavas laiendada Keeleinspeksiooni vastutusala.

Eesti keelt ebapiisavalt oskavatele inimestele luuakse võimalus osaleda õppes. Sihtrühmadele pakutakse nende vajadustest lähtuvalt paindlikke eesti keele õppe võimalusi õpivalmiduse ja tööturul konkurentsivõime suurendamiseks. Samuti tagatakse meetme kaudu nüüdisaegsete eesti keele omandamiseks vajalike digitaalsete õppevahendite olemasolu (sh portaalis www.keeleklikk.ee).

Keeleõppe meetmete rakendamiseks luuakse 2014. aasta lõpuks haridus- ja teadusministri käskkirjaga kinnitatav eraldiseisev keeleõppe programm. Meetme maksumus perioodil 2014-2017 on kokku 2 680 000 eurot (sh 2014 - 229 911, 2015 - 770 069, 2016 - 840 000, 2017 - 840 000).

Arengukava seos teiste poliitikadokumentide ning läbivate teemadega

Arengukava ja Eesti lõimumispoliitika lähtuvad Vabariigi Valitsuse 1998. aastal vastu võetud dokumendi „Eesti riikliku integratsioonipoliitika lähtekohad mitte-eestlaste integreerimiseks Eesti ühiskonda” rõhuasetustest:

- Orientatsioon tulevikku. Integratsioonipoliitika peab tagama eesti rahvuse ja kultuuri säilimise ning Eestile stabiilse ja arenguvõimelise tuleviku ühinevas Euroopas.
- Suunatus lastele ja noortele. Sihiks on, et täna Eestimaal üleskasvavast põlvkonnast saaks Eesti riiki ja maad koduks pidav ning seda väärtustav kodanikkond.
- Integratsioon kui väljakutse arenguks nii eestlastele kui ka mitte-eestlastele.
- Mitte-eestlaste aktiivne osalemine integratsioonis tegelike subjektidena, kelle vajadused ja ootused leiavad arvestamist integratsioonipoliitika kujundamisel.
- Kindlustunne kui integratsiooni alus. Tegelik barjääride murdmine ning sallivuse kujunemine saab toimuda vaid olukorras, kus kõik osapooled tunnevad end kindlalt ja turvaliselt.

Arengukava seos valdkonda puudutavate rahvusvaheliste konventsioonidega

„Lõimuv Eesti 2020” lähtub kohustustest ja eesmärkidest, mida toob kaasa Eesti liikmesus rahvusvahelistes organisatsioonides ning arvestab Euroopa Liidu tasandil kindlaks määratud ja kooskõlastatud õigus- ja tegevuspõhimõtete raamistikku. „Lõimuv Eesti 2020” koostamisel on järgitud Euroopa Liidu jm asjaomaseid rahvusvahelisi kokkuleppeid, sh Euroopa Liidu lepingut, Euroopa Ühenduse asutamislepingut, Euroopa Liidu põhiõiguste hartat, samuti lähtub arengukava strateegia EL 2020 üldeesmärkidest. Arengukava arvestab Euroopa Nõukogu vähemusrahvuste kaitse raamkonventsiooni, Euroopa Nõukogu inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni, samuti ÜRO inimõiguste ülddeklaratsiooni, ÜRO kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelist pakti ning ÜRO rahvusvahelist konventsiooni rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta.

Kokkuvõtlikult, olulisemad rahvusvaheliste organisatsioonide konventsioonid, millega Eesti on liitunud ja mille täitmist toetavad lõimumisvaldkonna tegevused:

- Rahvusvaheline konventsioon rassilise diskrimineerimise kõigi vormide likvideerimise kohta (1965) – Eesti liitunud 1991;
- Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvaheline pakt (1966) – liitunud 1992;
- Vähemusrahvuste kaitse raamkonventsioon (1995) – liitunud 1998;
- Majanduslike, sotsiaalsete ja kultuurialaste õiguste rahvusvaheline pakt (1966) – liitunud 1992;
- Vähemusrahvuste kaitse raamkonventsioon (1995) – liitunud 1998;
- Puuetega inimeste õiguste konventsioon (2006) – jõustunud 2012.

Arengukava seos horisontaalsete strateegiliste kavadega

Eesti julgeolekupoliitika alused

Julgeolekupoliitika eesmärgiks on riigi julgeolekuohtude ennetamiseks ja nendega toimetulemiseks edendada: 1) ühiskonna sidusust, mida suurendab parem tööhõive ja kaasatus ühiskonnaellu; 2) psühholoogilist kaitset, mis sisaldab ühisväärtuste arendamist ja hoidmist ning suurendab usaldust ühiskonna ja riigi vastu. Psühholoogilist kaitset arendatakse kõigi kodanikuühiskonna osaliste koostöös; 3) lõimumist, mille eesmärk on kujundada tugeva identiteedi ja ühiste väärtustega kultuuriliselt mitmekesine Eesti ühiskond.

„Lõimuv Eesti 2020” panustab julgeolekupoliitika eesmärkide saavutamisse, jätkates eri ühiskonnarühmade lõimumist soodustavaid tegevusi, et arendada võimalusi osaleda aktiivselt ühiskonnaelus. Lõimumise tulemuslikkust aitavad tagada ühtlane regionaalne areng, hariduse kättesaadavus, riigikeele õppe soodustamine ning lõimumisprotsessi järjekindel elluviimine. Lõimumispoliitikat toetab kodanikuühenduste, kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste tegevus.

Eesti säästva arengu riiklik strateegia „Säästev Eesti 21”

Strateegia seab eesmärgiks Eesti kultuuriruumi elujõulisuse – nt eesti kultuurielementide (sh keele) kasutusintensiivsuse erinevates eluvaldkondades, Eesti kultuuri tuntuse ja laialdase kättesaadavuse võimaldamise ning toimivad integratsioonimehhanismid, mis tagavad uussisserändajate lõimumise Eesti kultuuriruumiga; heaolu kasvu kui inimeste materiaalsete, sotsiaalsete ja kultuuriliste vajaduste rahuldatuse, millega kaasneb võimalus ennast teostada ning oma püüdlusi ja eesmärke realiseerida. Lõimumist toetab visiooni eesmärk viia aastaks 2030 mitte-eestlaste integratsioon tasemele, kus inimese etnilisest päritolust lähtuvad erinevused tööhõives, osalemises poliitikas jms on minimaalsed.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab eelkõige „Säästev Eesti 21” eesmärki saavutada sidus ühiskond, kus kõik ühiskonnaliikmed osalevad jõukohasel viisil hüvede loomisel ning saavad loodust õiglasel moel osa ning etnilisest päritolust lähtuvad erisused osaluses nii tööturul kui ühiskonnas laiemalt on minimaalsed. Arengukava panustab ka Eesti kultuuriruumi püsimisse, toetades eri rahvuskultuuride arengut Eestis.

Konkurentsivõime kava „Eesti 2020”

Kava seab eesmärgiks taastada majanduskriisieelne kõrge tööhõive tase, mis on seotud kolmanda taseme haridusega inimeste osakaalu tõstmisega ühiskonnas ja elukestvas õppes osalemise kasvuga, mis vähendaks suhtelise vaesuse määra, pikaajalise ja noorte töötuse määra; suurendada tööjõus osalemise määra ning soodustada kõrgelt kvalifitseeritud töötajate Eestisse tulekut.

„Lõimuv Eesti 2020” panustab konkurentsivõime kava eesmärkide saavutamisse võimestades eelkõige eesti keelest erineva emakeelega inimesi osalema elukestvas õppes ja tööturul, aitab parandada eesti keelest erineva emakeelega inimeste konkurentsivõimet ning loob kvalifitseeritud töötajatele Eesti ühiskonnas lõimumist toetava ühiskondliku väärtusfooni.

Arengukava seos valdkondlike strateegiliste dokumentidega

Aktiivsena vananemise arengukava 2013–2020

Aktiivsena vananemise arengukava eesmärk on vanusesõbraliku ühiskonna kujundamine ning vanemaealiste elukvaliteedi ja võrdsete võimaluste kindlustamine. Lõimumisvaldkond seostub aktiivsena vananemise arengukavaga ühiskondliku aktiivsuse osas, mille eelduseks on avatud ja aktiivsust toetav väärtusfoon ning teadmised ja võimalused end ühiskonnas realiseerida.

„Lõimuv Eesti 2020” panustab eelkõige järgmistesse arengukava eesmärkidesse: 1) vanemaealised on ühiskonda kaasatud ja sotsiaalselt aktiivsed; 2) vanemaealised on õpihimulised ja mitmekülgset aktiivsust õppijad ning 3) vanemaealised on tööturul aktiivsed ja oma tööeluga rahul. Arengukava panus seisneb tausttingimuste loomises, sh vanemaealistele eesti keelt emakeelena mitte rääkivate inimeste praktilise eesti keele oskuse arendamises.

Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020

Strateegia eesmärgiks on Eesti inimeste vajadustele ja võimetele vastavate õpivõimaluste loomine kogu elukaare jooksul. Strateegia panustab arengukava „Lõimuv Eesti 2020” eesmärkidesse eelkõige kvaliteetse eesti keele õppe võimaluse tagamisega nii üldhariduskoolis kui ka mitteformaalses hariduses ja täiskasvanute täiendõppes ning tööalaste ümber- ja täiendõppevõimaluste arendamisega igas eas inimestele.

„Lõimuv Eesti 2020” panustab Eesti elukestva õppe strateegia eesmärkidesse eelkõige info jagamise kaudu strateegia eri võimaluste (sh eesti keele õppe) tarbimise kohta.

Eesti ettevõtluse kasvustrateegia 2014–2020

Strateegia eesmärgiks on suurendada nii tootlikkust kui ka tööhõivet ja jõuda selleni, et Eesti ettevõtjad teeniksid rohkem tulu kõrge lisandväärtusega toodete ja teenuste eest. Kasvustrateegia üheks tegevuseks on arendada välja tõhus talendipoliitika. Selle käigus näeb strateegia ette talentide leidmise, värbamise, sissevõtmise ja rakendamise lihtsustamist. Kasvustrateegia eesmärgiks on muuta Eesti talentide sihtriigiks, kus kombineeritakse paindlikult personaalseid teenuseid, mis on vajalikud talentide ja nende pereliikmete kohanemiseks Eestis. Strateegia käigus toetatakse talentide võrgustike teket ja koostööd ning panustatakse talendipoliitikasse läbi Eesti maine kujundamise ning sobiva elu- ja töökeskkonna loomise. Kasvustrateegia käigus on kinnitatud Eesti riigipoolseid välisinvesteeringute ja ekspordi tegevusi reguleeriv eraldiseisev „Made in Estonia 3.0” tegevuskava, mis kaardistab riigipoolsed tegevused Eesti ettevõtete ekspordivõimekuse suurendamiseks ning välisinvesteeringute kaasamiseks aastateks 2014–2017. Tegevuskava käigus tutvustatakse aktiivselt Eestit kui atraktiivset riiki töötamiseks, milles on oluline osa Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse (EAS) arendataval portaalil workinestonia.com. Tegevuste mõjul peaks muutuma Eesti ettevõtete töökultuur rahvusvahelisemaks ning selle abil kasvama ka eesti keelt emakeelena mitte rääkivate inimeste konkurentsivõime tööturul. Samuti pakub EAS ettevõtlusega alustamise nõustamist ning toetuse taotlemise võimaluste tutvustamist eesti keelest erineva emakeelega inimestele inglise ja vene keeles. Kasvustrateegia näeb ette ka eksportivate ettevõtete kasvu. Selle suurendamiseks aitab riik vahendada Eesti ettevõtete kontakte nii lähemate kui ka kaugemate turgude partneritega, suurendamaks ettevõtete võimalusi siseneda tootjana või teenuse eksportijana välisriikidele. Eksportööridele pakutakse sihtriigis infotuge, sihtriigi spetsiifilist nõustamist, koolitust ning teisi

eksportitoe teenuseid. Kui eelnevatel aastatel on pakutud ekspordikoolitusi ka vene keeles, siis väheneva osalejate arvu osas seda järgnevatel aastatel plaanis ei ole.

Eesti keele arengukava 2011–2017

Eesti keele arengukava eesmärk on tagada eesti keele kui riigikeele toimimine kõigis eluvaldkondades ning eesti keele õpetamine, uurimine, arendamine, kaitse ja säilimine. Eesti keel peab olema arenguvõimeline ning tunnustatud Eesti elanike ühise suhtluskeelena.

Riigikeeleoskus on üks eduka lõimumise eeltingimusi, eesti keele arengukava panustab lõimumisse keeleõppe arendamise kaudu nii tasemehariduses kui ka täiskasvanute täiendõppes, samuti eesti keele õpetajate täiendõppe arendamise kaudu. Olukorras, kus eesti õppekeeleaga kool on muutumas mitmerahvuseliseks ja -kultuuriliseks, on eesmärk tagada kõigi õpilaste eesti keelt ja kultuuri väärtustav hoiak ning tänapäeva ühiskonna nõuetele vastav keeleoskus. Eesti keelest erineva õppekeeleaga üldhariduskooli lõpetaja peab tulema eesti keele oskusega toime nii järgmisel haridusastmel kui ka tööelus. Eesti keele arengukava eesmärgid on eesti keele oskuse tagamine ja eesti keelt väärtustavate hoiakute kujundamine eesti keelest erineva õppekeeleaga üldhariduses, eesti erialakeele ja akadeemilise väljendusoskuse õpetamise toetamine ning eesti keelest erineva õppekeeleaga üliõpilastele keeletoe pakkumine. Arendada ja toetada on vaja kakskeelse hariduse mudeleid, sh keelekümblust ning lõimitud aine- ja keeleõpet, samuti tuleb arendada ja rakendada programme, mis aitavad uussisserändajail kohaneda.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab eesti keele arengukavasse eelkõige Eesti elanike riigikeeleoskuse paranemise toetamise kaudu.

Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020

Regionaalarengu strateegia üldeesmärgiks on kõigi piirkondade jätkusuutliku arengu tagamine ning samuti Eesti eri piirkondade vahelise lõimumise toetamine, mh õppurite ja õpetajate tihedamate kontaktide toetamine teistest Eesti piirkondadest pärit eakaaslaste ja kolleegidega. „Lõimuv Eesti 2020” panustab Regionaalarengu strateegia eesmärkide saavutamisse eelkõige Ida-Virumaa sotsiaalse sidustatuse tugevdamise kaudu muude Eesti piirkondadega ning soodustab suuremate linnapiirkondade rahvusvahelise majandusliku konkurentsivõime teket välismaise oskustööjõu, investorite, tippspetsialistide ning teadlaste ja tudengite tuleku ja kohandumise soodustamise kaudu. Regionaalarengu strateegia panustab „Lõimuv Eesti 2020” eesmärkide saavutamisse struktuurivahendite toel rahastatavale meetmele „Ida-Virumaa linnaliste piirkondade jätkusuutlik areng”. Meede keskendub säästva linnalise ning inim- ja keskkonnasõbraliku avaliku linnaruumi arendamisele, samuti alakasutatud linnaalade füüsilisele, majanduslikule ja sotsiaalsele taaselavdamisele.

Eesti riiklik turismiarengukava 2014–2020

Arengukava keskendub Eesti turismisektori arengupotentsiaali efektiivsele rakendamisele, mille eesmärk on tagada Eesti konkurentsivõime ja rahvusvaheline atraktiivsus turismisihtkohana. „Lõimuv Eesti 2020” panustab arengukavasse Eesti mitmekultuurilisuse säilitamise ja tutvustamise kaudu.

Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia 2014–2020 „Teadmistepõhine Eesti”

Strateegia eesmärk on kasvatada teadus- ja arendustegevuse kvaliteeti ja mahtu, kujundada Eesti ettevõtetus uuendusmeelseks ning võimeliseks looma ülemaailmses majanduses lisandväärtust ning ühiskond pikaajalisele arengule ja innovatsioonile suunatuks.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab strateegia eesmärkide saavutamisse, toetades riigile ja majandusele vajalike spetsialistide õppima ja tööle asumist ning nende kohanemist Eestis.

Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015

Eesti turvalisuspoliitika põhisuunad aastani 2015 piiritleb turvalisuspoliitika ühtsed põhimõtted, visiooni, suunad ja pikaajalised mõjupõhised eesmärgid, millest avalik, mittetulundus- ja erasektor peavad lähtuma ning mille saavutamisele kaasa aitama. Turvalisuspoliitika põhisuunad näevad ette rahvustevaheliste pingete vähenemist tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena. Samuti toetavad turvalisuspoliitika põhisuunad lõimumisalaseid eesmäärke riskikäitumise ja süütegudele reageerivate ja neid ennetavate meetmete kaudu.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab Eesti turvalisuspoliitika põhisuundadesse eelkõige eri ühiskonnarühmade ühiste väärtuste tekke toetamise kaudu. Tõhusama lõimumisalase tegevuse tulemusena vähenevad rahvustevahelised pinged.

Siseturvalisuse arengukava 2015–2020 (koostamisel)

Siseturvalisuse arengukava 2015–2020 eelnõu üldeesmärk on tagada, et Eesti inimesed tunneksid, et nad elavad vabas ja turvalises ühiskonnas, kus igaühe väärtus, kaasatus ja panus kogukonna turvalisusesse loovad turvalisema riigi Euroopas. Nutikate, optimaalsete ja mõjusate lahendustega parandatakse elukeskkonda, vähendatakse ohtu elule, tervisele, varale ja põhiseaduslikule korrale ning tagatakse kiire ja asjatundlik abi.

Arengukavaga „Lõimuv Eesti 2020” on kõige enam seotud siseturvalisuse arengukava 2015–2020 eelnõu programmiga „Tasakaalustatud kodakondsus- ja rändepoliitika”. Lõimuspoliitika kujundamisel on oluline lähtuda kodakondsus- ja rändepoliitika valdkondades toimuvatest arengutest ning tagada muutuv keskkonnas piisava paindlikkusega meetmeid ja lahendusi. Lõimuskavas planeeritud tegevused määratlemata kodakondsusega isikute arvu vähendamiseks, eelkõige eesti keele õppe kvaliteedi ja võimaluste ning lõimumisprogrammi tagamisega Eesti Vabariigi põhiseaduse ja kodakondsuse seaduse tundmise eksamit sooritada soovivatele isikutele, uussisserändajate kohanemiseks ning Eesti ühiskonna üldise avatuse suurendamiseks toetavad siseturvalisuse arengukava 2015–2020 eelnõu eesmäärke.

Ida-Virumaa tegevuskava 2010–2014

Ida-Virumaa tegevuskava eesmärk on tagada maakonna tasakaalustatud areng ja ühtsed arenguprioriteetid pikemaks perioodiks. Tegevuskava põhiolemus on suunatud piirkonna sidususe suurendamisele ülejäänud ühiskonnaga. Muu hulgas on arengukava eesmärgiks tagada tööhõivest ning muudest sotsiaalsetest ja kultuurilistest tingimustest lähtuvate probleemide efektiivsem lahendamine. Tegevuskava käsitleb kõiki maakonna arengu seisukohast olulisi tegevus- ja majandussuundi, olles riiklikke arengu- ja tegevuskavasid toetav dokument.

2014. aastal toimub Ida-Virumaa uue tegevuskava koostamine perioodiks 2015–2020. Selles arvestatakse nüüdisaegse elukeskkonna loomise vajadust, ettevõtlusele suunatud taristu edasist arendamist, pidades silma arengukava horisontaalset vaadet, nii kogu riigi huve kui ka piirkonna eripära ja võimalusi. Töökohtade loomine ja majanduse areng on eelduseks kõigi teiste probleemide lahendamisele, sest olulised on nii piirkonna regionaalne areng kui ka sisejulgeoleku tugevdamine. Lõimumisega seondult keskendub arengukava elanikkonna sotsiaalsetele, majanduslikele ja

regionaalsetele erisuste ületamisele, mis soodustab muu hulgas ka erineva keele- ja kultuuritaustaga elanike lõimumist ühiskonnas.

„Lõimuv Eesti 2020” tegevused on suunatud kõikidele Eesti piirkondadele, kuid lähtuvalt Ida-Virumaa elanikkonna keelelis-kultuurilisest taustast ning eripärastest sotsiaal-majanduslikest oludest, on osa lõimumistegevusi suunatud eeskätt Ida-Virumaale. Eelkõige on Ida-Virumaa piirkonna tugevamaks sidustamiseks teiste Eesti piirkondadega mõeldud lõimumiskava koostöö- ja kommunikatsioonitegevused, keeleõppetegevused, sh keelekümbeluse ja LAK-õppe arendamine ning keeleõppe pakkumine täiskasvanud eesti keelt emakeelena mitte rääkivatele inimestele, ühiskonnas aktiivset osalust toetava info pakkumine ja rahvuskultuuriseltside tegevuse toetamine.

Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014

Kodanikuühiskonna arengukava eesmärk on Eesti elanike teadlikkuse kasvatamine demokraatliku ühiskonna toimimisest, osalemise olulisusest ja võimalustest ning õigustest ja vastutusest kodanikuna. Eesmärgiks on kodanikuhariduse edendamine nii üldhariduskoolis kui ka täiskasvanute hulgas, kodanikuhariduse kvaliteedi ja sisu täiustamine, ning suurema hulga inimeste, sh teisest rahvusest ja riigikeelt mittevaldavate inimeste, kaasamine kodanikuharidusse ja ühiskonnaellu ning nende tõrjumise vältimine. Oluline on ka kodanikuühenduste arendamine, sest tegutsemissuutlikud kodanikuühendused on oluline demokraatia arengu eeldus. Teisakeelsed kogukonnagrupid vajavad tuge ja julgustamist kodanikuühenduste võrgustikega liitumiseks ning aktiivsemaks osalemiseks kolmanda sektori tegevustes.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab arengukavasse eelkõige ühiste väärtuste tekke toetamise kaudu eri ühiskonnarühmade vahel, koostöötegevuste toetamise ning kodanikuhariduse pakkumise toetamise kaudu.

Kultuuripoliitika põhialused aastani 2020

Eesti kultuuripoliitika üldeesmärk on loovust väärtustava ühiskonna kujundamine, hoides ja edendades eesti rahvuslikku identiteeti; uurides, talletades ja kandes edasi kultuurimälu ja luues soodsad tingimused elujõulise, avatud ning mitmekesise kultuuriruumi arenguks ja kultuuris osalemiseks. Kultuuripoliitika arengusuundade üks lähtekohti on, et eesti kultuuri loovad nii eestlased kui ka Eestis elavate teiste rahvuste esindajad.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” panustab kultuuripoliitika eesmärkide saavutamisse eri keelelis-kultuuriliste ühiskonnarühmade kultuurilise ja ühiskondliku tegevuse toetamise kaudu.

Noortevaldkonna arengukava 2014–2020

Noortevaldkonna arengukava eesmärk on pakkuda kõigile noortele, olenemata nende rahvusest ja emakeelest, rohkem võimalusi loovuse arendamiseks, omaalgatuseks ja ühistevõimeks, vähendada ebavõrdsete olude mõju noorte arenguvõimalustele ja vältida tõrjutust, tagada aktiivne osalus kogukonnas, otsustes ja edukus tööturul ning viia ellu kvaliteetset noortepoliitikat ja noorsootööd.

Noortevaldkonna arengukava panustab otseselt lõimumise eesmärkide saavutamisse nii kõigis arengukava kolmes alaeesmärgis kui ka peatükis „Arengukava seosed teiste strateegiliste dokumentidega ning läbivate teemadega” toodud lõimumisalase eesmärgis, võttes fookusesse noorte ebavõrdsuse vähendamise ning aktiivse osaluse ühiskonnaelus. „Lõimuv Eesti 2020” panustab noortevaldkonna eesmärkide saavutamisse eelkõige noorte kaasamise kaudu ühiskondlikesse protsessidesse, sh suurendades eri keelelis-kultuurilise taustaga noorte osalust otsustusprotsessides.

Rahvuskaaslaste programm 2014–2020

Rahvuskaaslaste programmi põhieesmärk on toetada eestluse säilitamist ja arendamist väljaspool Eestit. Programmi tegevuste käigus toetatakse eesti keele ja eesti keeles õpetamist välismaa koolides ning väliseestlaste õppimist Eestis, välismaal elavate rahvuskaaslaste kultuuri ja kultuuripärandi säilitamist ning eestlaste ühtekuuluvustunnet ning soodustatakse eestlaste tagasipöördumist Eestisse ning koostöö tihendamist välis- ja kodueestlaste vahel.

Arengukava panustab rahvuskaaslaste programmi eelkõige kohanemist toetava ühiskondliku sidususe tekke soodustamise ning keeleõppe ja praktilisele kultuuritarbimisele suunatud tegevuste kujundamise ja pakkumise kaudu.

Riigikaitse arengukava 2013–2022

Lõimumisvaldkond seostub riigikaitse mittesõjalise osaga eelkõige siseturvalisuse osas. Siseturvalisuse aluseks on ohutu elukeskkond, sidus ja toimiv kodanikuühiskond, mis põhineb avaliku-, era- ja mittetulundussektori koostööl ja teadlikul kodanikuaktiivsusel, ning kus riigil on piisav võime ohtudele reageerida ja leevendada ohtude realiseerumisel tekitatavat kahju.

„Lõimuv Eesti 2020” panustab riigikaitse valdkonda siseturvalisuse ja psühholoogilise kaitse osas. Esimeses eelkõige eri keelelis-kultuurilise taustaga inimeste kodanikuühiskonnas aktiveerimise ja kodanikuaktiivsuse tõstmise aspektides. Psühholoogilise kaitse valdkonnas eelkõige pakkudes eri keelelis-kultuurilise taustaga Eesti elanikele piisavat informatsiooni Eesti riigi ja selle toimimise kohta.

Eesti Rahvusringhäälingu arengukava 2015–2018

Vastavalt arengukavale soodustab rahvusringhääling Eestis elavate rahvusgruppide kultuuri- ja keelepõhist isetegevust ning pakub neile võimalusi oma keele ja kultuuri tutvustamiseks. Üksteisemõistmise ja sallivuse parandamiseks antakse arvamusalaldusteks sõna eri rahvusrühmade esindajatele. Raadio 4 tegevuse eesmärk on kindlustada, et võõrkeelne kuulaja oleks samas inforuumis, kus eestlased. Tuleb arvestada, et üha enam vene noori oskab eesti keelt, mis tähendab, et nende kaasamisega eestikeelsesse inforuumi tuleb lähiaastatel aktiivselt tegeleda. ETV2 venekeelse programmi eesmärk on pakkuda venekeelseid uudiseid, mis annavad tasakaalustatud pildi Eestis toimuvast ja ETV saateid venekeelsete subtiitritega. Arendamist vajavad keskkonnad, mis aitavad edendada venekeelset interaktiivset arutelu eluliste probleemide üle – selle eesmärgiga tugevdatakse rus.err.ee veebikeskkonda.

Sotsiaalse turvalisuse, kaasatuse ja võrdsete võimaluste arengukava aastateks 2016–2023

Koostatava arengukava eesmärgiks on aidata inimestel parandada ja tagada iseseisvat toimetulekut ning võrdseid võimalusi ühiskonnaelus (sh tööturul) osalemiseks, edendada soolist võrdõiguslikkust kõigis ühiskonnaelu valdkondades ning edendada sallivust ühiskonnas. „Lõimuv Eesti 2020” panustab arengukavasse eeskätt tegevustega võrdse kohtlemise ja sallivuse edendamiseks ühiskonnas erinevatesse rahvustesse kuuluvate isikute vahel.

Seosed läbivate teemadega valdkondlikus arengukavas

Keskkonnahoid ja kliima

Mõju neutraalne. Arengukava eesmärgi 2 all on ette nähtud kodanikupädevuste, sh keskkonnahoidu toetavate teadmiste ja hoiakute arendamine Eesti elanike seas. Eesmärgi 3 all on ette nähtud

tegevused kohalikul tasandil, eesmärgiga arendada kogukonna tasandi koostööd, sh oma elukeskkonna arendamisel. Seega võimaldab arengukava elluviimine toetada eri keelelis-kultuurilise taustaga inimeste positiivsete hoiakute kujunemist keskkonnahoiu suhtes ning suuremat aktiivsust oma elukeskkonna vastutustundlikul kujundamisel.

Võrdsed võimalused

Mõju positiivne. Arengukava tegevused tervikuna on suunatud eri keelelis-kultuurilise taustaga inimeste võrdsete võimaluste tagamisele. Sellest lähtuvalt on arengukava tegevused suunatud eelkõige Eesti teisest rahvusest elanikele võimaluste loomiseks tutvustada ja arendada oma keelt ja kultuuri, aga õppida tundma ka eesti keelt, kultuuri ja ajalugu. Arengukava tegevuste planeerimisel ja info kättesaadavusel on samuti arvestatud vähemusgruppide spetsiifilisi vajadusi (näiteks kohandatakse õppematerjale erivajadustega õppijatele, korraldatakse koolitusi pedagoogidele erivajadustega (vaegnägijad ja vaegkuuljad) õppijatega töötamiseks) ja ligipääsetavusküsimusi, sh puuetega inimeste erivajadusi.

Infoühiskond

Mõju positiivne. Arengukava tegevuste planeerimisel on läbivaks sihiks toetada e-teenuste jätkuvat arengut: keeleõppe- ja kohanemisprogrammide interaktiivset pakkumist, info- ja e-teenuste arendamist ja kättesaadavaks tegemist Eesti elanikele, infoteenuste kasutajate ligipääsu digitaristule. Info kättesaadavus on eraldi esile tõstetud olulise eeldusena osaluse tagamisel, mida toetavad meetmed 1.1, 2.1 ja 3.1.

Regionaalareng

Mõju positiivne. Arengukava läbiv suund paindlikule teenuste ja tegevuste kujundamisele toetab maksimaalset piirkondade erivajadustega arvestamist ning panustab eri piirkondade eripäradest lähtuva ühtlasema arengu saavutamisse. Alaeesmärk 1 tegevused panustavad kestlikkusele ja piirkondadevahelise koostööle püsivate koostöösuhete tekkimise toetamise kaudu nii kohaliku tasandi edendamisel ühe piirkonna kui ka eri piirkondadest pärit inimeste ja organisatsioonide vahel, eelkõige Ida-Virumaad silmas pidades. Arengukava tegevused on eriti alaeesmärkides 2 ja 3 suunatud tööhõive suurendamise tausttingimuste loomisele.

Arengukava koostamisprotsessis on arvestatud seoseid kohalike algatustega ning seeläbi välditud vastuolusid kohalike ja piirkondlike arenguprioriteetidega.

Riigivalitsemine

Mõju positiivne. Arengukava läbivaks põhimõtteks on ministeeriumite ja rakendusasutuste vaheline koostöö poliitika edukal planeerimisel ja rakendamisel. Nii arengukava koostamise kui ka elluviimise puhul on eesmärgi saavutamiseks moodustatud juhtrühm ja juhtkomitee, sätestatud nende pädevus ja kaasatud asjaomased ministeeriumid ja rakendusasutused. KOV-tasandi haldussuutlikkust arvestava algatusena on alaeesmärgi 3 all ette nähtud kohaliku omavalitsuse teenusepakkumisvõimekust parandavaid tegevusi.

Arengukava koostamisel on lisaks olemasolevatele uuringutele ja andmetele tehtud lisaanalüüse, konsulteeritud ekspertidega, sh ka statistiliste andmete kogumise valdkonnas. Laialdane avalik kaasamine arengukava koostamisel tagas asjassepuutuvate osapoolte informeerituse ja sisendi poliitikakujundamisse.

Arengukava tegevused toetavad avalike teenuste kasutajasõbralikku osutamist nii kasutajale ja pakkujale kui ka sidusgruppidele protsessis osalemiseks. Paljud alaeesmärkide 2 ja 3 tegevused on suunatud spetsiifiliselt optimaalsete teenuspakkumismudelite kujundamisele.

Arengukava koostamine, juhtimine ja elluviimine, seire ja rahastamine

Arengukava koostamine

Vastavalt Vabariigi Valitsuse 11.10.2012 otsusele vastutab arengukava koostamise eest Kultuuriministeerium.

Arengukava koostamiseks toimusid kahepoolsed kohtumised Kultuuriministeeriumi ja teiste ministeeriumite ja nende haldusala asutuste vahel, et selgitada välja eri poliitikavaldkondade tegevuste seoseid. Samuti toimusid eesti, inglise ja vene keeles aruteluseminarid sihtrühma esindajatega, et saada ülevaade nende vajadustest ja poliitika potentsiaalsetest väljakutsetest.

1. Arengukava koostamine koosnes viiest kesksest etapist:

1. Olukorra kaardistamine.

15 teematöörühmas koondati ja analüüsiti infot lõimumisvaldkonna varasematest tegevustest, hetkeolukorrast, olulisematest probleemidest ja tulemustest. Koostöös Praxisega viidi läbi täiendavad lõimumisarutelud Euroopa kolmandate riikide kodanikega, eesmärgiga kaasata see sihtgrupp Eesti uue lõimumispoliitika kujundamisse.

2. Kontseptsiooni väljatöötamine.

Ilmnenu vajaduste põhjal sõnastati prioriteetsed valdkonnad, tegevussuunad, eesmärgid ja visioon.

3. Lahendusteede väljatöötamine.

Kaardistati tulemuste saavutamiseks vajalikud meetmed, seosed teiste arengukavadega, määrati tegevuste sihtrühmad ja oodatavad tulemused.

4. Rakendusplaani koostamine.

Koordineeriti asjaomaste ministeeriumitega lõimumiskava rahalised ressursid, ajakava ning tegevuste ellurakendamise võimalused.

5. Arengukava lõppdokumendi koostamine.

Koostati ja kooskõlastati arengukava ja selle rakendusplaan aastateks 2014–2017 asjaomaste ministeeriumitega.

Arengukava koostamist toetas valdkonna ekspertidest ja teadlastest koosnev ekspertkogu,⁴⁵ mis jaotus 15 teemavaldkonna vahel.

Arengukava koostamisel arvestati lisaks ekspertarvamustele ka individuaalse sisendiga, mida oli võimalik anda veebilehe www.integratsioon.ee kaudu eesti, vene ja inglise keeles.

Juhtimine ja elluviimine

Arengukava tööd juhib arengukava sidusministeeriumide, rakendusasutuste, Riigikantselei, Rahandusministeeriumi ja arengukava sidusrühmade esindajatest koosnev juhtrühm. Lisaks avaliku sektori organisatsioonidele kaasatakse juhtrühma töösse jooksvalt valdkonna eksperte eelkõige teadusasutustest ja kodanikuühiskonnast. Juhtrühm kohtub arengukava rakendamise perioodil minimaalselt kaks korda aastas. Juhtrühma tööd koordineerib Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakond.⁴⁶

⁴⁵ Ekspertkomisjoni koosseis on leitav arengukava Lisas 2.

⁴⁶ Arengukava juhtrühma koosseis, ülesanded ning pädevused on leitavad arengukava Lisas 3.

„Lõimuv Eesti 2020” eesmärkide saavutamisse panustavad otseselt „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020”, „Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020”, „Eesti keele arengukava 2011–2017”, „Keelekümblusprogrammi strateegia 2014–2020”, „Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014” tegevused ning Töötukassa pakutavad individuaalsetest vajadustest lähtuvad tööturuteenused. Neid koordineerivate ministeeriumite ja rakendusametustega toimub lõimumisvaldkonna eesmärkide saavutamiseks korrapärane koostöö tegevuste planeerimisel ning tulemuste seirel.

Lõimumiskava valdkondadevaheline strateegiline juht on üldvastutaja juures tegutsev arengukava juhtkomitee, mida toetab juhtrühm.⁴⁷ Kultuuriministeerium korraldab juhtkomitee ja juhtrühma tööd nii sisuliselt kui ka tehniliselt.

Arengukavas kajastuvad valdkonna üldistatud tegevussuunad kuni aastani 2020. Täpsemad tegevused aastate lõikes tuuakse välja arengukavaga koos esitatavas ning iga-aastaselt uuendatavas rakendusplaanis.

Seire ja rahastamine

Arengukava tegevusi monitooritakse jooksvalt, sh ekspertarvamuste ja -hinnangute abil, iga-aastaste aruannete ja iga kolme aasta järel tehtava monitooringu kaudu. Lõimumismonitooringuga vaadeldakse arengukava tegevuste elluviimise edukust kõikide arengukavas väljatoodud sihtgruppide ja valdkondade lõikes. Kvantitatiivse ja kvalitatiivse andmekogumise suunaga monitooring viiakse läbi aastatel 2014–2015, 2017, 2020–2021.

Arengukava täitmise tulemusaruannete ja lõpparuande koostamiseks esitavad kaasatud ministeeriumid Kultuuriministeeriumile kokkuvõtte oma vastutusalasse jäävate meetmete ja tegevuste elluviimise kohta hiljemalt aruandlusperioodile järgneva aasta 15. jaanuaril. Kultuuriministeerium koostab tulemusaruande, kooskõlastab selle ministeeriumitega ning esitab hiljemalt iga aasta 1. märtsil Vabariigi Valitsusele teadmiseks. Arengukava lõpparuanne esitatakse Vabariigi Valitsusele hiljemalt 30.06.2021.

Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” elluviimiseks koostatakse rakendusplaan aastateks 2014–2017. Arengukava rakendusplaanis kajastatakse perioodil elluviidavad tegevused, tegevuste elluviimise aeg, kaas- ja põhivastutajad ning tegevuste läbiviimiseks kasutatavate ressursside allikad. Rakendusplaani uuendatakse kord aastas kooskõlas Vabariigi Valitsuse kinnitatud riigi eelarvestrateegiaga ning esitatakse Riigikantseleile ja Rahandusministeeriumile hiljemalt iga aasta 10. maiks.

Arengukava seostub lisaks Kultuuriministeeriumi teistele tegevusvaldkondadele eelkõige Haridus- ja Teadusministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi haldusala tegevuste ning „Eesti elukestva õppe strateegia 2020”, „Eesti keele arengukava 2011–2017”, „Keelekümblusprogrammi strateegia 2014–2020”, „Noortevaldkonna arengukava 2014–2020”, „Kodanikuühiskonna arengukava 2011–2014” ning „Eesti regionaalarengu strateegia 2014–2020” käigus läbiviidavate tegevustega. Sidusministeeriumite tegevuse kohta toimub seire lähtudes vastavas arengukavas seatud indikaatoritest, mille kohta nimetatud arengukavade eest vastutavad ministeeriumid esitavad andmeid iga-aastase aruande jaoks. Arengukava „Lõimuv Eesti 2020” täitmise tulemusaruannete koostamisel ristviidatakse sidusministeeriumite tegevuse tulemustele. Seiremudeli aluseks on arengukavas ning rakendusplaanis toodud tulemus- ja väljundindikaatorid. Iga sidusministeerium vastutab oma haldusalas olevate „Lõimuv Eesti 2020” seotud näitajate kohta regulaarse andmete kogumise ning Kultuuriministeeriumile edastamise eest.

⁴⁷ Arengukava juhtkomitee koosseis, ülesanded ning pädevused on arengukava Lisas 4.

Arengukava elluviimise eest vastutab Kultuuriministeerium. Teised kaasatud ning arengukava rakendusplaanis viidatud ministeeriumid ja nende rakendusasutused on kooskõlastanud arengukavas kajastatud oma vastutusalas olevad tegevused ja vastutavad nende elluviimise eest.

Arengukava eeldatav kogumaksumus aastatel 2014–2020 on 42,47 miljonit eurot.

Perioodil 2014–2017 on arengukava prognoositav maksumus 27,86 miljonit eurot ning perioodil 2018–2020 on see 14,61 miljonit eurot. Arengukava maksumus esimese nelja aasta kohta meetmete lõikes on esitatud arengukava rakendusplaanis ega kajasta „Eesti elukestva õppe strateegia 2014–2020” (sh „Keelekümblusprogrammi strateegia 2014–2020”), Noortevaldkonna arengukava 2014–2020 ja „Eesti keele arengukava 2011–2017” käigus läbiviidavate tegevuste maksumusi.

Arengukava rahastatakse perioodil 2014–2017 järgmiste ministeeriumite valitsemisaladest:

- Kultuuriministeerium – 21 305 457 eurot
- Siseministeerium – 4 845 715 eurot
- Haridus-ja Teadusministeerium – 659 550 eurot
- Justiitsministeerium – 1 022 087 eurot
- Rahandusministeerium – 30 000 eurot

Lisaks ülaltoodule panustavad teised ministeeriumid perioodil 2014–2017 lõimumisega seotud valdkondlike arengukavade raames (väljaspool käesoleva arengukava rakendusplaani) täiendavalt vahendeid, sh Haridus-ja Teadusministeeriumi poolt lõimumiseks üldhariduses ja keelekümblusprogrammile ca 10,8 miljonit eurot, keeleõppekulude hüvitamiseks 119 600 eurot ja täiskasvanute riigikeeleoskuse parendamiseks 2,68 miljonit eurot. Noorsootöö valdkonna tegevused on planeeritud ühtsetena, eristamata eesti- ja venekeelseid noori. Perioodil 2014–2017 on kavandatud lõimumisvaldkonda toetavateks noorsootöö tegevusteks 24 miljonit eurot. Lõimumisvaldkonna eesmärgi toetavate tegevuste, k.a. otseselt arengukava raames kajastatud meetmete, maksumus Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas on perioodil 2014–2017 kokku 38 259 150 eurot. Tööturu valdkonnas puudub võimalus prognoosida eelarveliste vahendite täpset summat kogu perioodile, mille eest osutatakse eesti keelt mittekönelevatele töötutele tööturuteenuseid, sest sihtgrupp võib samaaegselt kuuluda mitmesse riskirühma.

Esitatud rakendusplaani ressursid Kultuuriministeeriumi haldusalas on planeeritud lähtudes 2014. aasta riigieelarvest ja riigieelarve strateegiast 2014–2017. Eesti Rahvusringhäälingu venekeelse teleprogrammi ettevalmistamise, tootmise ja eetrisseandmisega seotud kulud esitatakse täiendavat Riigieelarve strateegia planeerimise käigus. Teiste ministeeriumite kulude prognoosid on lisatud arengukava kooskõlastamise käigus. Tegevusteks kavandatud kulud lähtuvad vastavate ministeeriumite 2014. aasta eelarvest ning edasiste riigi eelarvestrateegiate (2014–2017) heaks kiidetud põhimõtetest.

Lisa 1. Arengukavas kasutatavad põhimõisted

Etniline vähemus – põhirahvusest erineva rahvusliku või kultuurilise taustaga ühiskonnagrupp.

Kodanikuidentiteet – indiviidi seotustunne riigiga, mis põhineb lisaks formaalsele kodakondsusele ka kodakondsuse aluseks olevate väärtuste, normide ja hoiakute tunnetamisel ja väärtustamisel, jagatud ühtekuuluvustundel ning poliitilises kogukonnas osalemisel.

Kohanemine – protsess, mille käigus riiki (ümber)asunud uussisserändajad kohanevad uue keskkonna ja vastuvõtva ühiskonnaga. Protsessi iseloomustab teadmiste ja oskuste omandamine, mis aitab uues keskkonnas toimida nii igapäevaelu puudutavas sfääris (elukoha leidmine, kooli- ja lasteaiakohad, maksud, tervishoiu- ja sotsiaalteenused, keeleõppe võimalused jne), riigisfääris (ühiskonna korraldus, seadusandlus, riigi toimimispõhimõtted, teise riigi kodakondsusega isikute õigused ja kohustused, elamisloa ja elamisõigusega seonduv jne) kui ka käitumuslikus sfääris (esmane arusaam vastuvõtva ühiskonna alusväärtustest, kultuurilistest tavadest, esmatasandi keeleõpe jne).

Kolmandate riikide kodanikud – isikud, kes ei ole Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi (Norra, Island, Liechtenstein) ega Šveitsi Konföderatsiooni kodanikud.

Lõimumine – mitmepoolne sotsiaalse sidususe tekke protsess ühiskonnas eri keelelis-kultuurilise taustaga inimeste vahel. Protsessi iseloomustab teadmiste, oskuste omandamine ja väärtuste kujunemine, mis panustavad ühiskonna arengusse läbi praktilise koostöö ja vastastikuse avatuse. Lõimumise tulemusena väheneb ühiskonnaliikmete kultuurilisest, keelelisest, religioosset ja rahvuslikust kuuluvusest tingitud sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus ja osalemine ühiskonnaelus ning tekkiv sotsiaalne kapital võimaldab ühiskonnal ühtselt areneda.

Määratlemata kodakondsusega isik – isik või tema järeltulija, kes on jäänud varasemast kodakondsusest ilma seoses tema kodakondsusjärgse riigi lakkamisega, kuid ei ole realiseerinud võimalust saada mõne järglasriigi kodakondsus.

Püsielanik – legaalselt Eestis viibiv isik, kes on riigis elanud rohkem kui viis aastat.

Rahvusvahelise kaitse saaja – välismaalane, keda on tunnustatud pagulasena, täiendava kaitse või ajutise kaitse saajana ning kellele on antud Eesti elamisloa.

Rahvusvähemus – väljaspool oma riiki elav kogukond.⁴⁸

Riigiidentiteet – ühiskonnaliikmete jagatud seotustunne riigiga. Ühine riigiidentiteet põhineb jagatud väärtustel, sümbolitel ja praktikatel ning tagab inimeste kuuluvus- ja turvatunde ühiskonnas. Ühine riigiidentiteet kui Eesti elanike meie-tunnetus tagab kõikidele ühiskonnaliikmetele võimaluse osaleda Eesti ühiskondlikus ja poliitilises elus, ning põhineb liberaalsete demokraatlike normide, väärtuste ja protseduuride tunnustamisel ja väärtustamisel.

Sotsiaalne sidusus – ühiskonna võimekus tagada kõigi oma liikmete heaolu, vähendada erinevusi ja vältida marginaliseerumist (Euroopa Nõukogu 21. sajandi sotsiaalse sidususe kõrgetasemeline töögrupp).

Uussisserändaja – legaalselt Eestisse sisserännanud välismaalane, kes on riigis elanud vähem kui viis aastat. Sisserände põhjused varieeruvad ja katavad kõiki Eesti välismaalaste seaduses sätestatud

⁴⁸ Vastavalt 2011. aasta rahva ja eluruumide loenduse andmetele on suurimad rahvusvähemused Eestis venelased, ukrainlased, valgevenelased ja soomlased.

elamisloa andmise aluseid, Euroopa Liidu kodaniku seaduses elamisõiguse omandamise või andmise aluseid ning välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduses sätestatud elamisloa andmise aluseid.

Vähemusrahvus – riigi põhirahvusest etnilise enesemääratluse, keele, usu või kultuurilise omapära poolest erinev ajalooline rahvusrühm. Vähemusrahvusena käsitletakse Eesti kodanikke, kes elavad Eesti territooriumil; omavad kauaaegseid, kindlaid ja kestvaid sidemeid Eestiga; erinevad eestlastest oma etnilise kuuluvuse, kultuurilise omapära, religiooni või keele poolest; on ajendatud soovist üheskoos alal hoida oma kultuuritavasid, religiooni või keelt, mis on aluseks nende ühisele identiteedile.

Välispäritolu taustaga püsielanik – legaalselt Eestis viibiv isik, sisserännanud välismaalane või tema järeltulija, kes on riigis elanud rohkem kui viis aastat.

Lisa 2. „Lõimuv Eesti 2020” koostamisel osalenud isikud

Karin Andre (Töötukassa), Kristi Aruküla (BDA Consulting OÜ), Nele Gerberson (Sotsiaalministeerium), Nele Hollo (Välisministeerium), Kai Härmand (Justiitsministeerium), Pavel Ivanov (Keskkonnaministeerium), Martin Jaško (Peegel ja Partnerid OÜ), Kärt Juhasoo-Lawrence (Välisministeerium), Katrin Juurvee (Kultuuriministeerium), Ivo Juurvee (Riigikantselei), Kärt Kivirand (Rahandusministeerium), Kersti Kivirüüt (Haridus- ja Teadusministeerium), Irene Käosaar (Haridus- ja Teadusministeerium), Irina Külmoja (Tartu Ülikool), Siiri Leskov (Siseministeerium), Birgit Lüüs (Siseministeerium), Kaur Kaasik-Aaslav (Siseministeerium), Tiina Kalve (Välisministeerium), Liina Kanter (Sotsiaalministeerium), Urve Kask (Statistikaamet), Jaanus Kirikmäe (Välisministeerium), Juhan Kivirähk (Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus), Mari Klein (Integratsioon.ee), Natalja Kitam (Etnoweb.ee), Kutt Kommel (Statistikaamet), Maarja Kuldjärv (Sotsiaalministeerium, teenistusest lahkunud), Piret Kärtner (Haridus- ja Teadusministeerium), Marten Lauri (Siseministeerium), Patrik Maldre (Välisministeerium), Aurika Meimre (Tallinna Ülikool), Koidu Mesilane (Politsei- ja Piirivalveamet), Tatjana Muravjova (Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed), Tanel Mätlik (OÜ Gravitass Consult), Eduard Odinets (Kultuuriministeerium), Lea Orro (SA Innove), Helena Pall (Sotsiaalministeerium), Piret Potisepp (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium), Silver Pramann (Tallinna Ülikool), Allan Puur (Tallinna Ülikool), Triin Raag (Sotsiaalministeerium), Liis Reiter (Sotsiaalministeerium), Ringo Ringvee (Siseministeerium), Signe Saar (Eesti Keele Instituut), Jako Salla (Justiitsministeerium), Rain Sannik (Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed), Anne-Ly Reimaa (Kultuuriministeerium), Liana Roosmaa (Kultuuriministeerium, teenistusest lahkunud; Siseministeerium), Tiina Runthal (Riigikogu), Keiu Rõa (Ernst & Young), Monika Schmeiman (Riigikantselei), Maie Soll (Müncheni Euroopa Kool), Tiina Soon (Eesti Keele Instituut), Mihkel Susi (Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium), Mari-Liis Sööt (Justiitsministeerium), Olga Žurjari (tõlk), Jevgeni Žurjari-Ossipov (Kultuuriministeerium, teenistusest lahkunud), Artjom Tepljuk (Kultuuriministeerium, teenistusest lahkunud), Sirli Tooming (Kultuuriministeerium), Kert Valdaru (Sisekaitseakadeemia), Jüri Valge (Haridus- ja Teadusministeerium), Tea Vassiljeva (Statistikaamet), Raivo Vetik (Tallinna Ülikool), Triin Vihalemm (Tartu Ülikool), Andres Ääremaa (SA Innove), Kristina Kallas (Balti Uuringute Instituut), Maiu Uus (SA Poliitikauuringute Keskus Praxis).

Eksperttöörühmade juhid

1. Margarita Kazjulja – tööhõive
2. Nadežda Tšerkašina – haridus
3. Sergei Drõgin – noored
4. Tatjana Kiilo – eesti keele õpe
5. Marianna Drozdova – osalus ja kaasatus
6. Igor Kopõtin – Eesti (ühtne) riigiidentiteet
7. Marianne Meior, Maaris Raudsepp – ühiskonna sallivus
8. Aune Valk – kultuuriliselt mitmekesine Eesti
9. Margarita Tšernjajeva – meedia- ja infoväli
10. Brigitta Davidjants – siht- ja sidusrühmad
11. Rivo Noorkõiv – Ida-Virumaa ja regionaalsed erinevused
12. Jekaterina Gvirdžišvili – sektoritevaheline koostöö
13. Kristina Kallas – lõimumisvaldkonna uuringud ja mõõtmine
14. Ülle Leis – terminid ja mõisted
15. Aleksandr Aidarov – rahvusvähemuste kultuur ja identiteet

Lisa 3. Arengukava juhtkomitee ja juhtrühma koosseis, ülesanded ning pädevus

Arengukava juhtkomitee

Juhtkomitee moodustatakse pärast valdkondliku arengukava kinnitamist Vabariigi Valitsuse korraldusega arengukava rakendamise suunamiseks, elluviimise jälgimiseks ja arengukava korrigeerimiseks vastavalt sellise vajaduse tekkimisele.

Juhtkomitee tegevust juhivad kultuuriminister. Juhtkomitee liikmeteks on meetmete ning oluliste seotud strateegiate elluviimise eest vastutavate ministeeriumide, Integratsiooni- ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed ning valdkondliku arengukava sidusrühmade esindajad.

Juhtkomitee koosseisu muutmise ja täiendamise ettepanekuid teeb kultuuriminister. Igast asutusest määratakse juhtkomiteesse üks liige, kellel on volitused vastava organisatsiooni nimel juhtkomitees otsuseid teha. Valdkondliku arengukava sidusrühmade esindajad määratakse juhtkomiteesse konsultatsioonide korras sidusrühmadega ja arengukava meetmete elluviimise eest vastutavate ministeeriumidega.

Juhtkomitee:

- kinnitab juhtrühma koostatud tulemusaruande lõimumiskava rakendamise tulemuste kohta, mille kultuuriminister esitab Vabariigi Valitsusele üks kord aastas;
- teeb vajaduse korral kultuuriministri kaudu Vabariigi Valitsusele ettepanekuid „Lõimuv Eesti 2020” ja selle rakendusplaani muutmiseks;
- algatab vajadusel aastal 2019 kultuuriministri juhtimisel järgmise perioodi valdkondliku arengukava koostamise, võttes aluseks „Lõimuv Eesti 2020” vahehindamise tulemused ning kinnitab juhtrühma väljatöötatud järgmise perioodi lõimumiskava lõppdokumendi enne avalikule kooskõlastusele ja Vabariigi Valitsusele esitamist.

Ülaltoodud ülesannete täitmiseks on juhtkomiteel õigus:

- saada kõigilt vastutavatelt asutustelt hiljemalt 15. jaanuariks tulemusaruanne, sh tulemuslikkuse analüüs;
- saada kõigilt vastutavatelt asutustelt hiljemalt 31. jaanuariks rakendusplaani täiendusettepanekud;
- saada riigi- ja omavalitsusasutustelt vajalikke dokumente ning asjakohast kirjalikku või suulist teavet;
- kaasata juhtkomitees arutatavate küsimuste lahendamisse riigi- ja omavalitsusasutuste ning valitsusväliste organisatsioonide esindajaid, vastava ala asjatundjaid, väliseksperte ja teisi asjassepuutuvaid isikuid;
- moodustada töörühmi ja ekspertkomisjone.⁴⁹

Juhtkomitee liikmed:

- kultuuriminister;
- Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse asekancler;

⁴⁹ Muu hulgas on kavas moodustada ekspertkomisjon arengukava sihtrühmade esindajatest ja valdkonna ekspertidest, saamaks tagasisidet kavandatavate ja läbiviidud meetmete tulemuslikkuse kohta.

- Haridus- ja Teadusministeeriumi üld- ja kutsehariduse asekantsler;
- Sotsiaalministeeriumi sotsiaalala asekantsler;
- Rahandusministeeriumi riigi eelarvepoliitika asekantsler;
- Välisministeeriumi asekantsler;
- Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakonna juhataja;
- Justiitsministeeriumi õiguspoliitika asekantsler;
- Majandus- ja kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu asekantsler;
- Riigikantselei strateegiabüroo nõunik;
- Integratsiooni ja Migratsiooni SA juhataja.

Arengukava juhtrühm

Arengukava koostamise protsessis on keskne juhtiv organ arengukava juhtrühm, mis koosneb kaheksa ministeeriumi, Riigikantselei ja asjaomaste asutuse, samuti sidusrühmade esindajatest, kelle esindajad määratakse juhtrühma konsultatsioonide korras. Kultuuriministri ellukutsutav juhtrühm esindab peamisi arengukavaga seotud ja selle eesmärkide saavutamisse panustavate arengukavade täitmise eest vastutavaid ministeeriume ja valitsusasutusi.

Juhtrühma tööd juhib kultuuriministri määratud ametnik. Vastutavast ministeeriumist juhtrühma nimetatud ametnik vastutab ministeeriumisisese kooskõlastusprotseduuri ning otsustamiseks vajalike materjalide ja seisukohtade ettevalmistamise eest.

Juhtrühm:

- koondab regulaarselt teavet lõimumiskava rakendusplaani, samuti seotud strateegiate elluviimisest ning analüüsib regulaarselt lõimumise ja sellega seotud protsesside arengut ning koostab selle põhjal juhtkomiteele hiljemalt 1. märtsiks tulemusaruande eelneva tegevusaasta kohta;
- korraldab oma organisatsiooni siseselt läbirääkimisi lõimumiskava ja sellega seotud strateegiate elluviimise ning lõimumisalaste tegevuste sisaldamise kohta organisatsioonipõhistes arengukavades;
- valmistab ette materjalid juhtkomiteele otsuste tegemiseks;
- koostab vastavalt juhtkomitee ettepanekule algatatud uue valdkondliku arengukava ning kooskõlastab selle üldise rakendusskeemi ning -kava;
- jagab teavet arengukava elluviivatele ja kasusaavatele osapooltele ning avalikkusele.

Juhtrühmas esindatud asutused ja organisatsioonid:

- Kultuuriministeeriumi kultuurilise mitmekesisuse osakond;
- Siseministeeriumi kodakondsus- ja rändepoliitika osakond, regionaalhalduse osakond, usuasjade osakond;
- Haridus- ja Teadusministeeriumi üldhariduse osakond, keeleosakond;
- Sotsiaalministeeriumi tööturu osakond, hoolekande osakond;
- Rahandusministeeriumi riigieelarve osakond;
- Välisministeeriumi avaliku diplomaatia osakond;
- Justiitsministeeriumi analüüsitalitus;
- Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi majandusarengu osakond;
- Riigikantselei strateegiabüroo;

- Integratsiooni ja Migratsiooni Sihtasutus Meie Inimesed;
- SA Innove;
- Eesti Linnade Liit;
- Eesti Maaomavalitsuste Liit;
- Eesti Mittetulundusühingute ja Sihtasutuste Liit;
- Eesti Rahvusringhääling;
- Ida-Virumaa Integratsioonikeskus;
- Rahvakultuuri Keskus.

Lisa 4. Kasutatud allikad

1. Eesti inimvara raport 2010. Eesti Koostöö Kogu, 2010⁵⁰.
2. Eesti rahvastik 2007–2020. Ainsaar, Mare ja Maripuu, Lee. Tallinn, 2008⁵¹.
3. Eesti ühiskonna integratsiooni monitooring 2008. Vetik, Raivo; Lauristin, Marju; Helemäe, Jelena; Korts, Külliki; Kruusvall, Jüri; Nimmerfeldt, Gerli; Saar, Ellu; Trumm, Avo; Vihalemm Peeter; Vihalemm, Triin. Tallinn, 2008⁵².
4. Ekspertarvamused Euroopa Sotsiaalfondi meetmele „Võimaluste loomine Eestis elavate ning ühiskonnas vähelõimunud püsielanike aktiivse hõive ja ühiskondliku aktiivsuse suurendamiseks ja uussisserändajate kohanemise ja lõimumise toetamiseks”. Siseministeerium. Tallinn, 2013.
5. Euroopa kolmandate riikide kodanike lõimumisarutelude aruanne. Poliitikauuringute Keskus Praxis ja Balti Uuringute Instituut. Tallinn, 2013⁵³.
6. Identiteedilise integratsiooni mõtestamine ja mõõtmine teise põlvkonna Eesti venelaste näitel. Nimmerfeldt, Gerli. Tallinna Ülikool, Riigiteaduste Instituut, 2011.
7. Immigrantide tööhõivest Lääne-Euroopas, Emilio Reyneri, Giovanna Fullin. *Labour market penalties of new immigrants in new and old receiving West European countries*. International Migration, no. 1, p. 31–57, 2011.
8. Immigrantrahvastik Eestis. Statistikaamet. Tallinn, 2009⁵⁴.
9. Integratsiooni monitooring 2011. AS Emor, SA Poliitikauuringute Keskus Praxis, Tartu Ülikool. Tallinn, 2011⁵⁵.
10. Lõimumisvaldkonna sotsiaalsete gruppide uuring. Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste Sotsiaaluuringute Instituut. Tallinn, 2013⁵⁶.
11. Muukeelne laps Eesti koolis. Lõpparuanne. Tallinna Ülikooli Psühholoogia Instituut. Tallinn, 2012.⁵⁷
12. Rahva ja eluruumide loendus 2011. Statistikaamet, 2011⁵⁸.
13. The Migrant Integration Policy Index (MIPEX)⁵⁹.
14. Uuringute raamistik, integratsiooni olemuse ning sihtrühmade täpsustamine. RIP 2008–2013 vajadus ja teostatavusuuringu lõpparuanne. Sissejuhatus. Lauristin, Marju; Vihalemm, Triin. Tallinn, 2008.

⁵⁰ http://www.kogu.ee/public/Eesti_Inimvara_Raport_IVAR.pdf

⁵¹ http://www.sm.ee/fileadmin/meedia/Dokumendid/Sotsiaalvaldkond/kogumik/Eesti_rahvastik2007-2020.pdf

⁵² http://www.meis.ee/raamatukogu?book_id=196

⁵³ http://www.praxis.ee/fileadmin/tarmo/Projektid/Valitsemine_ja_kodanike%C3%BChiskond/MISA_raport_EST_.pdf

⁵⁴ <http://www.stat.ee/31389>

⁵⁵ <http://www.kul.ee/index.php?path=0x2x1424x1931>

⁵⁶

http://www.tlu.ee/UserFiles/Rahvusvaheliste%20ja%20Sotsiaaluuringute%20Instituut/Repositorium/2013/L6immRdf6DCS_HK.pdf

⁵⁷ <http://dspace.utlib.ee/dspace/handle/10062/40681>

⁵⁸ <http://www.stat.ee/rel2011>

⁵⁹ <http://www.mipex.eu/estonia>

15. Uussisserändajate kohanemine Eestis: valikud ja poliitikaettepanekud tervikliku ja jätkusuutliku süsteemi kujundamiseks. Balti Uuringute Instituut. Tartu, 2014.
16. Vabatahtlikus tegevuses osalemine Eestis 2013. SA Poliitikauuringute Keskus Praxis. Tallinn, 2013⁶⁰.
17. Venekeelsed kodanikeühendused ja Eesti kodanikuühiskond: paralleelsed maailmad või vaikne integratsioon? Tallinna Ülikooli Rahvusvaheliste Sotsiaaluuringute Instituut. Tallinn, 2010⁶¹.
18. Võrdse kohtlemise edendamine ja teadlikkus Eestis. Balti Uuringute Instituut. Tartu, 2013⁶².

Arengukava koostamiseks loodud taustmaterjalid⁶³

1. Eesti lõimumisvaldkonda käsitlevate uuringute ülevaade 1998–2012. Balti Uuringute Instituut, 2013.
2. Integratsiooniprotsessi teoreetilised lähtekohad ja kontseptuaalsed suundumused tänapäeval. Vetik, Raivo, 2013.
3. Lõimumisvaldkonnas kasutatavate terminite ülevaade. Balti Uuringute Instituut, 2013.
4. Lõimumisvaldkonna siht- ja sidusrühmade karakteristikud. Matt, Jane. Praxis, 2013.
5. Lõimumisvaldkonna sotsiaal-majanduslik panus ühiskonnas. Uus, Maiu. Praxis, 2013.
6. Ülevaade integratsioonilepingute rakendamisest Euroopa Liidus. Balti Uuringute Instituut, 2013.
7. Ülevaade lõimumisvaldkonna indikaatoritest Eestis, Euroopa Liidus ja valikus liikmesriikides. Balti Uuringute Instituut, 2013.
8. Ülevaade romade olukorrast Eestis. Balti Uuringute Instituut, 2013.

⁶⁰ http://www.siseministeerium.ee/public/vabatahtlikus_tegevuses_osalemine_2013.pdf

⁶¹ http://www.siseministeerium.ee/public/KUAK_venekeelsedkodanikuyhendused.pdf

⁶² http://www.ibs.ee/et/publikatsioonid/item/download/108_a44a00dcde546a9aab5805bd5569bfd

⁶³ Materjalid on leitavad veebilehel www.integratsioon.ee

Kultuuriministeerium

2014